

#2 24

FOLKEHØGSKOLEN

PEDAGOGIKK:

R. TAGORE

side 07

UTFORDRING:

CHAT AI

side 19

PROSJEKT SELJORD:

LIVSMESTRING

side 32

FOLKEHØGSKOLEN

UTGITT AV FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

Redaktør:

Øyvind Krabberød
ok@folkehøgskole.no
mob. 986 27 439

Send ros og ris til:
ok@folkehøgskole.no

Redaksjonsråd:

**Einar Opsvik, Dorte Birch, Angelina K. Christiansen og
Espen Bråten Kristoffersen**

Kommer ut med 4 nr. pr. år
Frist for innlevering av stoff: 5. feb., 5. mai, 20. aug. og 5.
november. Stoff meldes i god tid før deadline.

ISSN 0333-0206

Design: **U Oslo (uoslo.no)**

Forsidefoto: **Rabindranath Tagore. NTB-foto**

Trykk: **United Press**
Papir: 200/100g Silk

Abonnement: 300 kr
Annonser: 1/4-side: 2.100 kr,
1/2-side: 4.100 kr og helside: 8.000 kr

FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET
Postboks, 9140 Grønland, 0133 Oslo
Besøksadresse: Brugata 19, Oslo
tlf.: 22 47 43 00,
bankgiro: 8101.34.46466

fff@folkehøgskole.no
www.folkehøgskoleforbundet.no
www.frilystfolkehøgskole.no

Generalsekretær:

Angelina K. Christiansen
angelina@folkehøgskole.no
tlf.: 959 60 115

Leder:

Einar Opsvik
Bakkevegen 36, 6150 Ørsta
einar@folkehøgskole.no
tlf.: 971 76 112

Nestleder:

Ronnie MAG Larsen
Follo folkehøgskole

Styremedlem:

Line Tirskaug
Torshaug folkehøgskole

Styremedlem:

Mariann Aaland
Buskerud folkehøgskole

Styremedlem:

Marianne Amundsen
Agder folkehøgskole

1. varamedlem:

Frida Isungset
Sogndal folkehøgskole

INFORMASJONSKONTORET FOR FOLKEHØGSKOLEN

Postboks, 9140 Grønland, 0133 Oslo
Tlf.: 22 47 43 00
iff@folkehøgskole.no

Daglig leder:

Dorte Birch
dorte@folkehøgskole.no
tlf.: 913 52 372

Fagpressen

INNHold

03 Leder, Øyvind Krabberød

04 Portrettet –
Bjørn Olav Nicolaisen

07 Pedagogisk inspirasjon
– Rabindranath Tagore

10 Pedagogisk hverdag:
Spill som fag – Torsbus

12 Konserthforedrag: Martbe Valle

13 Foto: Mer enn ord

14 Historie: Ole Vig

15 «Ungdom må undertrykkes»

16 Einar Lindhjem: Ny mastergrad

19 Kunstig intelligens og skolen

23 DK: De store fællesskabers
nødvendighed

24 USN – folkehøgskolepedagogikk

26 Petit: Kjetils kurs

27 På hjertet

28 Kunst: Hennie Onstad

30 Podkast: Danningsreisa

31 Min sang – John M. Tønnesen

31 Blikk fra kanten

32 Seljord: Prosjekt – livsmestring

34 Nordisk demokratikonferanse

35 Bøker: Argumenter for mennesker

36 Debatt: Opptaksdato

39 Nytt fra landskapet

40 Innspill fra Dorte Birch

41 Vonheimstemnet 2024

42 Arbeidslivet

43 Leder – Einar Opsvik

44 Nytt fra Folkehøgskoleforbundet

47 Folkehøgskoleuka i Mandal

48 Nytt fra informasjonskontoret

50 Folkehøgskolerådet

52 Baksiden: Tekst/diktstafetten

LEDER:

FOLKEHØGSKOLE I MOTVIND

La oss si det som det er; norsk folkehøgskole er inne i en veldig vanskelig periode, ja den er i en krise, når det er snakk om rekruttering. Pr første mai har de 81 skolene, kristne og frilynte samlet, en tilbakegang på 1215 (ja-svar) elever over de to siste årene. Det er en tilbakegang på nesten 25 prosent. Det tilsvarer faktisk tolv skoler på 100 elever.

Analyserer vi tallene er det store variasjoner. Ser vi tallene fra 2023 til 2024 – pr 1. mai, går faktisk 35 skoler fram, mens 46 skoler har en tilbakegang. Det gir et håp om at trenden kanskje er i ferd med å snu.

Situasjonen er likevel svært krevende, og det er ikke umiddelbart åpenbare svar på hvorfor vi har fått denne nedgangen – etter at vi for noen år siden hadde nesten 8000 årselever totalt. Det er klart at vi i kjølvannet av en pandemi på over to år, krig i Europa, energikrise, renteøkninger og eksplosiv prisvekst – dyrtid som noen kaller det – møter utfordringer. Samfunnet står i en veldig usikker og vanskelig situasjon. Dette får tydelige konsekvenser også for rekrutteringen til folkehøgskolene.

Det er naturlig nok en stor grad av bekymring ved mange skoler, og flere jobber nå med å gjennomføre nødvendige nedbemanninger. Dette er kompliserte prosesser som krever stor grad av ryddighet, visdom, åpenhet og samtaler. Det er viktig å ikke

få panikk, men søke optimale ordninger – være løsningsorientert. Det er rikelig arbeid med oppfølging for Folkehøgskoleforbundet som fagforening i den rådende situasjonen.

Og midt i alt dette kommer truslene fra regjeringen om at folkehøgskolen skal miste sine to tilleggspoeng for videre studier. Dette tror vi er en meget dårlig idé – og det er et stort paradoks at forsvaret er de eneste som skal få beholde poengene. Det er betydelig flere som nå rekrutteres til forsvaret – det er allerede en stor konkurrent for folkehøgskolen. Dette gir helt feil signaler. Siste NOUen om folkehøgskole – la vekt på en folkehøgskole for alle. Med poeng bare til forsvaret – er det bare de «stridsdyktige» som får mulighet til å få tilleggspoeng. Det synes svært urettferdig og segregerende.

Det er gledelig at så mange i skolelandskapet har tatt til orde mot disse planene – intervjuer og innlegg har gitt saken betydelig oppmerksomhet. Her må vi bare fortsette å heve stemmene fram mot endelig politisk vedtak i saken. Saken behandles i Stortinget 5. juni. Deretter vil departementet utforme forskriften i tråd med det Stortinget har bestemt.

Kommunikasjonsmessig tror vi det blir viktig framover å vide ut horisonten. Folkehøgskole gir betydelig mer enn opple-

velser, det beste året og venner for livet. Her må vi hjelpe hverandre – sentralt og ved skolene med å gi et språk til hva et folkehøgskoleår virkelig gir – på dypet.

Danning og demokratisk dannelse kommer ikke av seg selv. Spør dere selv – leverer vi på dette, leverer vi i hverdagen, eller er det mer festtaler?

Jobber dere systematisk med danning på alle nivå og linjer? Og demokratisk danning – demokrati i praksis – øver dere på det? Dette kommer på ingen måte av seg selv bare et menneske – en elev kommer innenfor dørstokken på en folkehøgskole.

Gir vi ungdom det vi tror de vil ha, eller også det de ikke vet de vil ha? Vil vi noe med å drive folkehøgskole? Det er mer enn arbeidsplasser, selv om det også er viktig. Hvor ble det av filosofi, historie, film og litteratur som fellesfag som inngang til samtaler om eksistensielle spørsmål? Noen leverer, men vi er bekymret for at det er store hull ved norske folkehøgskoler her. Vi må ikke velge minste motstands vei. Har vi blitt så markedsorienterte at det nå slår tilbake på oss selv?

Vi tror det er mulig å snu skuta, stå på – folkehøgskolen er viktigere enn noen-sinne!

Lykke til og god sommer!

Øyvind Krabberød

Fra og med 2024 vil magasinet Folkehøgskolen komme ut med fire årlige utgaver. Det legges også stadig ut aktuelt stoff på www.frilyntfolkehogskole.no

**MAGASINET
FOLKEHØGSKOLEN**

Folkehøgskolen gis ut av Folkehøgskoleforbundet og er organisasjonens talerør overfor medlemmer, ansatte i folkehøgskolen, politikere, pedagoger og læresteder.

Bladet skal sette dagsorden, speile og kommentere aktiviteten i frilynt folkehøgskole og i organisasjonen ved å bringe aktuelt pedagogisk, politisk og kulturelt stoff til inspirasjon og debatt.

Folkehøgskolen legges ut på bloggen frilyntfolkehogskole.no. Målet er å ha en vekselvirkning mellom blad og nett. Relevante blogginnlegg kan også tas inn i bladet.

Folkehøgskolen startet opp som Høgskolebladet i 1904 og er medlem av Fagpressen.

Magasinet redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakaten.

RADIKAL TENKER BLIR PENSJONIST

Rektor Bjørn Olav Nicolaisen (66) går inn for landing. Etter 27 år i rektorstolen ved Namdals folkehøgskole – venter nå en tilværelse på den lille øya Leka helt nord i Trøndelag, her har han restaurert et småbruk som lenge har vært i slekta.

Foto: Øyvind Krabberød

Tekst og foto: Øyvind Krabberød

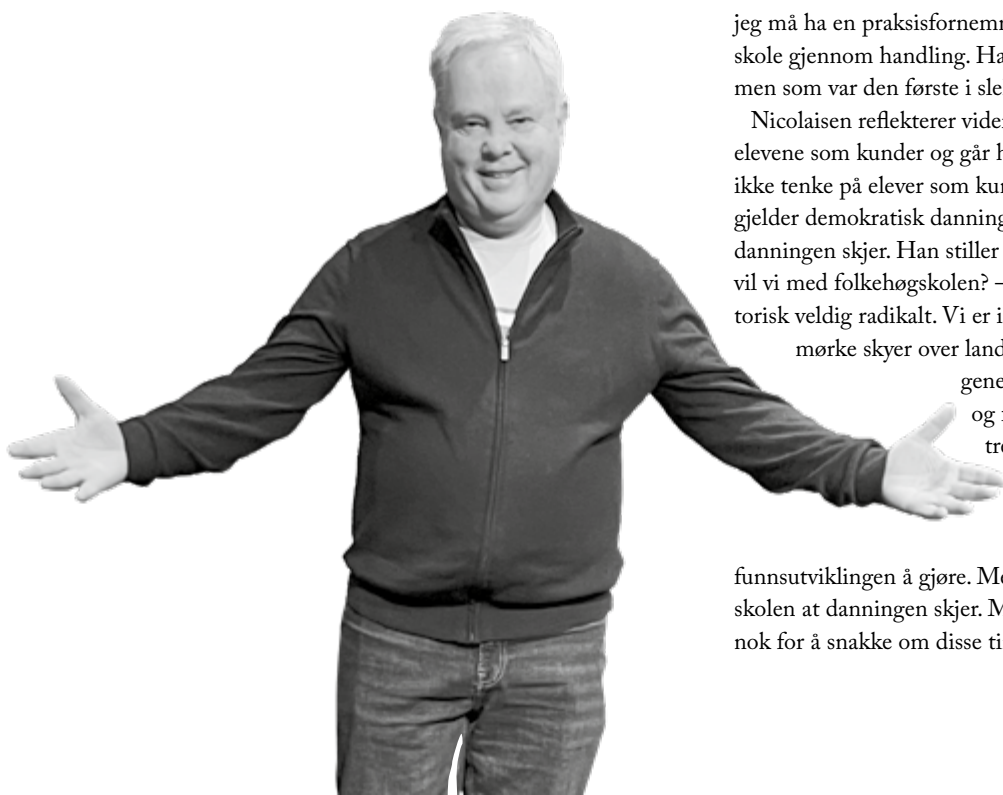
Han kom til Grong og folkehøgskolen i Namdalen i 1989, og tok over rektorstolen i 1997. Han forteller at det har vært en tradisjon ved skolen at rektorene har blitt lenge. Bjørn Olav har fortsatt den tradisjonen.

Det var en ren tilfeldighet at det ble folkehøgskole på gutten fra Drammen – han visste knapt hva folkehøgskole var. Etter lærerskole og to år som ungdomsskolelærer ble han loset inn på Jæren folkehøgskole – sosiallinje og musikk. Her møtte han rektor Lars Sigve Meling som ble hans store inspirasjon for videre arbeid i skoleslaget. De dype røttene Lars Sigve hadde (tidligere leder i Folkehøgskoleforbundet) i folkehøgskolens idéer har fulgt Bjørn Olav tett.

JORDA FOLKEHØGSKOLEPEDAGOGIKK

På mange måter er det en praktiker vi møter her. Bjørn Olav har hatt vilje til å gjennomføre folkehøgskolepedagogikk i praksis. Og demokrati er et nøkkelord. På Namdals er elevene med på ordentlig. De er blant annet med på å behandle disiplinsaker. – Vi har ingen lekevalgkamper her, reelt mener jeg at elever skal kunne gå inn i budsjett og endre, men også se at det er komplekst – det er mye en skal lære å ta hensyn til. Vi ønsker å se på elevene som voksne. Selv sier han: – Jeg er ingen akademiker – jeg må ha en praksisfornemmelse – fortelle og skape folkehøgskole gjennom handling. Han er arbeiderklassegutten fra Drammen som var den første i slekta med artium.

Nicolaisen reflekterer videre: – Er vi for late, vi behandler ofte elevene som kunder og går hele tiden etter rekruttering. Jeg kan ikke tenke på elever som kunder, da bærer det galt av sted når det gjelder demokratisk danning. Det er rett og slett i motvind at danningen skjer. Han stiller et selvkonfronterende spørsmål: Hva vil vi med folkehøgskolen? – Det pedagogiske prosjektet er historisk veldig radikalt. Vi er ikke helt der i dag. Status er at det er mørke skyer over landskapet – og det kommer inn en ny generasjon med politikere. Vi må ut igjen og fortelle hvorfor folkehøgskolen trengs – spørsmålet om nytte trenger seg hardere på. – Det har blitt for stort fokus på opplevelser, det har mye med samfunnsutviklingen å gjøre. Men det er gjennom hverdagslivet på skolen at danningen skjer. Men nå føler jeg at jeg ikke er relevant nok for å snakke om disse tingene, sier nesten-pensjonisten.

DELVIS PARKERT

Rektoren har vært opptatt av livet og samværet med elevene. Det har vært rektors time og allsang som han leder og er veldig glad i. Men som 66-åring kjenner han at det blir vanskeligere å komme i tale med elevene. – Jeg er delvis parkert, humrer han.

I rett lune har Bjørn Olav mer en alvor – et virkelig humorgen ligger der. Og ryktene går også om at han som lærer på ungdomsskolen på Sunnmøre – Stranda, var Are Kalvøs fødselshjelper.

Det har vært en vedvarende kamp å fylle skolen på Grong – og utvikling av stadig nye ideer har vært viktig. I 2022 hadde de full skole, 80+. – Vi merker nå at det er tøffere tider. Her får vi aldri hvile på laurbærene, det er slitsomt. Bekymringer om arbeidsplasser og økonomi – det kommer jeg ikke til å savne. NPM (*New Public Management*) har lært oss til å bli selvkritiske og evaluere, vi tar oss ikke tid til å nyte øyeblikkene når vi lykkes, reflekterer han.

UTVIKLE DEMOKRATISK SINNELAG

Behandling av disiplinssaker har vært en av Bjørn Olavs kjepphester – og som han har målbært i flere artikler.

– Jeg kan ikke huske siste utvisningssak her ved skolen. Det er viktig å praktisere demokrati, utvikle et demokratisk sinnelag – rett og slett vise nåde og være åpen for andres perspektiv. Disiplinssaker skaper et voldsomt engasjement – det kan brukes til demokratisk danning. Da ser en hvor demokratisk skolen egentlig er. De siste årene har jeg hentet mye inspirasjon fra Summerhill-pedagogikken – som er ekstremt liberal. Jeg har lyst til å øve opp til pliktfølelse, det ligger i dem, det er dannelse, og dette kan vi trene på. Hos oss er reglene utviklet av elevene og personalet sammen.

Nicolaisen har tidligere utfordret ledere i folkehøgskolen: «Så den alternative pedagogikken stikker ikke dypere en at hvis dere får *vanskelige* elevsaker – så søker man umiddelbart til stimuli respons tenkning. Det er mange fine ord om dialog, samtale, demokrati, dannelse og alternativ pedagogikk, men så snart det er snakk om adferd som er «sandkorn» i maskineriet (eks rusmisbruk og fravær) så gjelder ikke disse verdiene». Tilbake i 2006 stilte Bjørn Olav følgende retoriske postulat og spørsmål: «Blir avviket for stort, så kvitter vi oss med problemet ved å kaste ut eleven. Og argumenterer for at det er best for fellesskapet. Hvilke andre skoleslag er det som har et slik *privilegium*?»

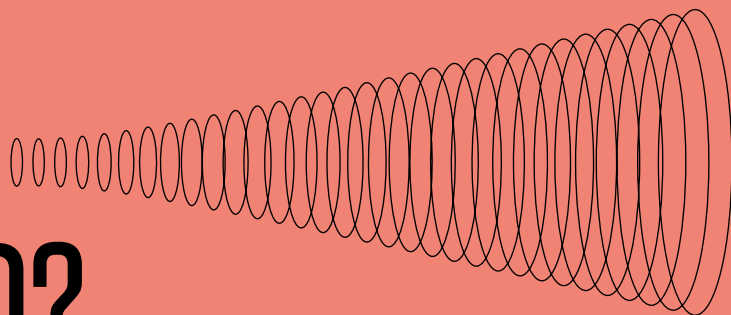
Vi går inn for landing i vårt noe «uperonlige» Teamsintervju: – Hva nå?

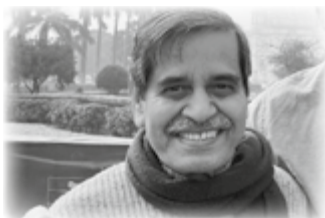
– Jeg har to barnebarn jeg gjerne vil bruke mer tid på, ellers blir det fint med mer helgefri. Og så må jeg vel engasjere meg litt i kulturlivet, men jeg vet ikke helt om jeg er forberedt på den nye tilværelsen. Eller kanskje det kan komme noen oppdrag som rektorvikar – med sang og gitar, avslutter en optimistisk namdøling.

HER FÅR VI
ALDRI HVILE
PÅ LAURBÆRENE

INDIAS RABINDRANATH TAGORE –

EN STEMME INN I VÅR TID?

Asoke Bhattacharya

Av Asoke Bhattacharya og Johan Lövgren

Da Folkehøgskoleforeningen i Danmark arrangerte det de kalte Global folk high school summit i 2016 møttes vi to, Professor Asoke Bhattacharya og Johan Lövgren, for første gang. Vi ble plassert i et panel som diskuterte hvordan vi kan beskrive folkehøgskolenes pedagogikk og bidrag til dagens samfunn. Siden 2016 har vår samtale for det meste pågått i online seminarer, arrangert av det globale forskernettverk vi startet sammen. Et sentralt moment i arbeidet til Global Network for Folk high school Research (GNFR) har vært sammenligningen mellom Indias Rabindranath Tagore og N.F.S. Grundtvig.

Når vi har holdt seminar på temaet, Indias Tagore og Danmarks Grundtvig, har vi satt tittelen «a connection transcending time and place». Danmarks utvikling fra kongemakt til folkestyre og Indias prosess fram mot frigjøring fra britisk kolonialmakt skjer i svært forskjellige historiske, kulturelle, sosiale og politiske rammer. Til tross for det finner Bhattacharya i sin forskning store likheter mellom Tagore og Grundtvig både i de idealer de stod for og de uttrykksformer de tok i bruk. De har formet henholdsvis dansk og indisk kulturliv med sine dikt og sanger som i høyeste grad er brukt også i dag. Deres tekster har dype røtter i den folkelige kulturen, som innehar en sentral rolle i bevisstgjøring av en demokratisk nasjonal identitet.

GRUNDTVIG OG TAGORE

Vi har vært spesielt interessert i hvordan Tagore og Grundtvig spiller en avgjørende rolle i etableringen av en demokratisk nasjonal identitet. Kan vi finne noen fell-

Johan Lövgren

estrekke som gir dem, hver i sin tid og setting, en slik gjennomslagskraft? Det er en satsning som de åpenbart har felles – begge fokuserer på utdanning og livslang læring. De er begge svært kritiske mot sin tids skolesystemer og mot en læring som fokuserer på overføring av konkret kunnskap. Kan de pedagogiske ideene som påvirket utviklingen av nasjonale utdanningssystemer i 1800 tallets Danmark og 1900 tallets India lære oss noe om demokratisk dannelse i vår tid?

Bhattacharya har i flere tiår arbeidet med å gjøre Indias nasjonalskald Tagore tilgjengelig for nordiske forskere og praktikere innenfor folkehøgskoleforskning. En samling av hans artikler ble gitt ut i 2010 under tittelen «Education for the people» (boken kan lett søkes opp og lastes ned online uten kostnad). Vi skriver nå sammen på et antall artikler og bokkapitler som har som mål å vise hvordan Tagores tekster og tanker kan gi svar på noen av de store globale utfordringene vi ser i dag. Vi innleder denne artikkelen med en oversikt over Tagores liv og virke for å så se på det vi mener er hans stemme inn i vår tid når det gjelder utdanning, økonomisk utvikling, klimakrise og nasjonalistiske strømninger.

NOBELPRIS I LITTERATUR

Ved en reise til England i 1912 hadde Tagore med seg diktsamlingen *Gitanjali* som han selv hadde oversatt fra Bengali til engelsk. Under besøket inviterte Tagores kontakt i London, maleren William Rothenstein (1872–1945), en gruppe av Londons kulturelle personligheter for å møte Tagore og høre ham framføre sine dikt. En av de mange som ble svært begeistret for den indiske dikteren var poet-en W. B. Yeats (1865–1939). Han skrev i sin introduksjon til den engelske utgaven av *Gitanjali* fra 1913:

«I have carried the manuscript of these translations about with me for days, reading it in railway trains, or on the top of omnibuses and in restaurants, and I have often had to close it lest some strangers see how much it moved me. These lyrics – which are in the original, my Indians tell me, full of subtlety of rhythm, of untranslatable delicacies of color, of metrical invention – display in their thought a world I have dreamed of all my life long. The work of a supreme culture, they yet appear as much the growth of the common soil as the grass and the rushes. A tradition, where poetry and religion are the same thing, has passed through the centuries, gathering from learned and unlearned metaphor and emotion, and carried back again to the multitude the thought of the scholar and of the noble».

Yeats var sentral i prosessen som ledet til at Rabindranath Tagore i 1913 som den første ikke europeiske forfatteren mottok Nobelprisen i litteratur. Nobelprisen fulgtes av flere utmerkelse og i 1915 ble Tagore adlet for sitt bidrag til litteraturen.

EN NY TIDSÅND

Det finnes mange beskrivelser av hvordan tidsånden i Europa snudde under og etter første verdenskrig. Det samfunn som møtte Tagore med begeistring ble noen år senere preget av økende nasjonalisme og en krass eksistensialisme som ga lite rom for Tagores inkluderende, humanistiske og globale idealer. Flere av Tagores tidligere støttespillere snur ham ryggen, inklusive Yeats som skriver noen svært kritiske

innlegg mot sin tidligere skyddsling.

Etter første verdenskrig sto Tagore fram med en krass kritikk mot den brittiske kolonimakten. Etter at indiske soldater kjempet på Englands side i første verdenskrig ventet mange seg at den brittiske regjeringen ville vise større velvillighet mot bevegelser som kjempet for indisk selvstendighet. Men isteden skjerpet britene sitt grep om India og innførte strengere regler for å dempe enhver bevegelse for selvbestemmelse.

Tagore ser seg også tvunget til å frasi seg adeltittelen etter at britiske tropper ble beordret til å skyte på forsvarsløse og fredelige demonstranter i Jalianwala Bagh. Denne massakren, som kostet over 1000 uskyldige indere livet, skapte en bølge av kritikk i India, men kolonialmaktens strenge sensur gjorde at nyheten aldri ble spredd i Europa.

Til tross for sitt sterke engasjement for indisk frigjøring beholder Tagore hele livet en åpenhet mot den europeiske kulturen og det han ser på som vestens bidrag til verdensfilosofien. En av de visjoner han arbeidet for å gjennomføre var opprettelsen av universitetet Visva-Bharati. Her skulle tenkere fra øst og vest møtes og et fellesskap bygget på kunnskap fra både Orienten og Vesten.

TAGORE SENTER FOR UTDANNELSE OG VERDENS KULTURARV

Tagore var, av mange av de samme grunnene som Grundtvig, sterkt kritisk til sin tids skolesystem. Det indiske skolesystemet bygget ikke på folkets språk, men på kolonimaktens engelsk, og var preget av meningsløs utenat kunnskap som Tagore mente drepte barnets livsglede og kreativitet. I Santiniketan begynte Tagore sin første skole for barn, den bygget på den eldgamle indiske tradisjonen Brahmacharya, hvor idealet er en utdanning i harmoni med naturen og hvor kreativitet og kunst sto sentralt.

Mellom 1910 og 1920 ble det etablert flere indiske universiteter, Tagore var kritisk til at disse bare strevet etter å kopiere britiske forbilder som Cambridge og Oxford. Tagore bar på en visjon om et

universitet i mønster etter gamle indiske universiteter som Taxila (326 f.Kr.) og Nalanda (427 e.Kr.). I 1918 grunnla han Visva-Bharati Tagore der hans drøm var at verden ville møtes for å utvikle ny kunnskap som kombinerer visdom fra øst og vest.

I januar 2024 var Asoke og Johan sammen i tre dager i Santiniketan omgitt av den gjennomførte estetikk og dype ro som Tagores skolesenter er kjent for. Skoledagene i Santiniketan følger Tagores pedagogiske filosofi, med mye av utdannelsen basert på dialog og estetiske fag der store deler av skoledagen blir holdt utendørs. Den sentrale rolle som gis til Tagores utdanningsprosjekt ble befestet da Santiniketan fikk plass på UNESCOs verdensarvsliste høsten 2023.

Hvorfor mener vi at Tagore er minst like aktuell i dag som i løpet av hans levetid? Vi avslutter med å løfte fram fire områder der vi mener at Tagore kan hjelpe oss å finne svar på vår tids store spørsmål. Vi har nevnt en utdanning som har et utvidet læringsbegrep som mål.

Hva da med økonomisk utvikling, klimakrise og nasjonalistiske strømninger.

ØKONOMISK UTVIKLING OG ØKOLOGI

Tagore mente at India, der den store majoriteten av befolkningen bodde på landsbygden, kunne bli helt selvforsynt. I 1905 grunnla han et system av kooperative banker basert på lokale bønder. Dette var en helt ny strategi som skapte muligheter for en selvstendig økonomi for de aller fattigste i samfunnet. Han startet bibliotek og kveldsundervisning for utdanning av de kasteløse og fattigste. Han startet prosjekt som felles vannforsyning, nettverk av veier og andre programmer for utvikling av landsbygden.

Vi mener at dagens samfunn har mye å lære av de forutsetninger Tagore gir for et bærekraftig samfunn. Han argumenterer for at verden vil overleve ved at hvert individ begrenser det den konsumerer til det aller nødvendigste. Han retter en sterk kritikk mot den tro på en konstant økonomisk tilvekst som han betegner som en sykdom i vesten.

Johan Løvgren og Tagore.

TAGORE OG DEN INDISKE NASJONALISME

Den kanskje skarpeste kritikk Tagore retter mot vesten utvikler han i sin bok «Nationalism in India» fra 1917. Han beskriver hvordan han i USA ble møtt med spørsmål om det grusomme indiske kastesystemet. Uten å på noen måte forsvare kastesystemet (som han motarbeidet) svarte han at India hadde en flertusenårig historiehvor flere folkegrupper og religioner sameksisterte. Med henvisning til det nylig oppløste slaveriet i USA viser Tagore hvordan vi i vesten alltid lar en rase og en religion undertrykke de andre.

Det er kanskje her vi ser det aller viktigste Tagore har å tilføre dagens vestlige samfunn. Han utvikler tanken om gjensidig respekt basert på dialog mellom ulike kulturer og religioner. Tagores interkulturelle dialog krever ikke at deltakerne gir opp sin særart eller identitet. Han beskriver hvordan idealer som åpenheten for den andres tanker og respekt for at det aldri bare finnes én sannhet vil kunne skape et samfunn der flere folk, kulturer og religioner kan sameksistere i gjensidig respekt.

Vi mener at det er avgjørende for framtidens samfunn at vi skaper en slik dialog. Det finnes ingen annen farbar vei inn i en framtid preget av globalisering og flerkulturelle møter.

PEDAGOGISK HVERDAG TORSHUS:

Dette er en folkehøgskolelinje hvor vi har hovedfokus på samarbeid og kommunikasjon, men også ser på forskjellige aspekter ved Spillutvikling, som har et enormt bredt spekter av faglig innhold. På Spillutvikling lærer vi alt fra tradisjonell tegning og digital kunst til programmering og musikk- og lydproduksjon når det kommer til det tekniske og ellers snakker vi mye om trender, vaner, endringer, positive og negative sider i industrien og i klassen.

Tekst og foto: Trond Håkon Hustad

Året på Torshus Folkehøgskule starter med lek hvor målet er å lære navn og bli bedre kjent. Elevene kommer til en ny plass, mange er alene for første gang, alle har forskjellig bagasje og det er mange nye fjes som ofte kan virke skummelt. Ved siden av leken snakker jeg med elevene og kartlegger interessene deres, finner ut hvilke ressurser som bor i dem og hva som blir nytt for dem. Deretter planlegger jeg undervisningen for de neste par ukene etter hvor snittet til gruppa ligger. Kanskje er det en aktiv gjeng som ønsker en dag i uka med fysisk aktivitet/lek i linjefag, og det setter på en måte standarden på hvordan ukene gjennom året legges opp. Dersom elevene ønsker å vie mer tid til prosjektene sine, så er det også mulig å gjøre endringer underveis. I disse tilfellene vil vi ta det opp til en felles diskusjon i klassen.

Vi har mest mulig gruppeprosjekter der elevene må jobbe sammen mot et felles mål. Dette betyr at de må løse oppgaver som oppstår i deres egen oppbygging av deres egne prosjekter gjennom kreativ tenking. Elevene får gjerne en ramme de kan forholde seg til, men de får mye frihet til å bygge sine egne verdener og de får dermed mer eierskap til prosjektet. Underveis i disse prosjektene har vi daglige møter og ukentlige møter hvor vi svarer på spørsmålene: Hva går bra? Hvilke utfordringer har vi? Hvordan kan vi løse denne oppgaven? Hva kan vi gjøre for å bedre situasjonen? Hvorfor gjør vi dette? - og det er i disse møtene vi reflekterer over tingenes tilstand, gir mulighet for å åpne seg opp, få ut frustrasjon og sy sammen igjen det som kan være sårt. Ofte kommer elevene uten noen særlig erfaring fra faget og må derfor finne ut hva de liker å jobbe med og lære noe nytt, samtidig som de skal løse sine egne oppgaver.

MITT FAG – PEDAGOGIKKEN

Elevene jobber også som regel i ganske små grupper som gjør at de må bidra på mer enn bare den ene tingen de syns er gøy. Dette gir dem viktig og verdifull erfaring, gjør dem mer forberedt på livet og de lærer mer om hvordan ting henger

sammen når det kommer til å lage spill. Her får de øvd seg på å spørre om hjelp når de trenger det, hjelpe hverandre og finne løsninger sammen. Dette bygger fellesskapet på linja.

Som dere kanskje skjønner, står «den problemløsende metode» fra John Dewey's «Learning by doing» og A.S. Neill's frihet og «prøving og feiling» sterkt i min undervisning, da jeg er 100 prosent overbevist om at det er den beste pedagogikken for å treffe de fleste interessene til elevene, som gir autonom motivasjon og ikke minst den mest personlighetsdannende pedagogikken. Dette fungerer helt klart best dersom elevene deltar på det som skjer ikke bare i timene, men også i det som skjer ellers på skolen. Enten det er lærerstyrt eller elevstyrt aktivitet som foregår så skjer personlighetsdannelse mest når man erfarer noe og hvor man selv står i sentrum av det som skjer. Derfor sier jeg til mine elever i hver elevsamtale at «det er viktig at du deltar på det som skjer. Uansett om du finner aktiviteten eller tematikken interessant eller ikke så skjer det noe i samspillet mellom deg og andre mennesker som er interessant og som påvirker deg og dere».

LEVD DEMOKRATI

For linjeturen bruker jeg å kjøre et demokratisk opplegg hvor elevene får muligheten til å forholde seg til et budsjett og lage forskjellige linjeturer. Ofte har jeg forslag som kan drøftes sammen som ei gruppe, hvor turen blir til gjennom innspill og ønsker fra elevene. Ofte kan elevene komme med kjempegode forslag selv, også ender vi opp med gode turer basert på deres forslag. Rammene for turen diskuterer vi sammen. Hva ønsker vi å gjøre på tur? Hvor vil vi dra? Hvordan vil vi reise? Hva gjør turen lærerik? Hvordan kan vi gjøre turen mest mulig bærekraftig?

Det at elevene får lov å være med på å forme sin egen skolehverdag og være en del av beslutningene som skal tas treffer Grundtvigs menneskesyn som skolens verdigrunnlag også er bygd på – at enkeltmennesket som del av fellesskapet, det enkelte menneskets frihet, egne tanker og egne valg står i sentrum.

Jeg mener dette er en av styrkene til folkehøgskolen – hvor lærere og elever kan finne ut av ting sammen. At skolehverdagen i like stor grad kan preges av elever som lærer læreren noe, så vel som at elevene lærer noe av læreren. Som en kollega av meg alltid sier: «Man lærer så lenge man har elever.». Dette er noe vi alle drar nytte av og vokser på.

KARAKTERER VS KARAKTER

Det viktigste i folkehøgskoleåret er ikke om produktet nødvendigvis er bra, men om du lærer deg et sett med ferdigheter du kan bygge videre på - enten det er faglig eller noe personlig om deg selv. Dette syns jeg gjør spillutvikling til en god linje for grunntanken i folkehøgskolen som er allmenndanning og folkeopplysning. Jeg er sikker på at dette fungerer når jeg i løpet av mine 33 uker sammen med elevene ser hvor mye de lærer om seg selv, om hverandre og hvor sammensveiset gjengen blir på den korte tiden sammen.

Ingenting er som å se eleven som sakte men sikkert strekker seg høyt og slår ut i full blomst før våren kommer og man ser de blåse av gårde på nye eventyr i sitt liv.

TROND
HÅKON
HUSTAD

er lærer på Spillutvikling ved Torshus Folkehøgskule i Trøndelag. Han har jobbet som lærer i folkehøgskolen siden 2014 hvor han startet som lærer ved Namdals Folkehøgskole før han i 2017 flyttet nærmere familie til Fannrem like ved Orkanger og startet Spillutvikling på Torshus Folkehøgskule. Han har studert Spill- og opplevelsesteknologi, musikkproduksjon og folkehøgskolepedagogikk ved Nord Universitet og USN, og har med seg erfaring fra deltakelse i NM for studentbedrifter og gründercamp fra studietiden. Han har flere hobbyer enn han liker å innrømme og har deltatt på haugevis av Game Jams rundt omkring i verden og liker den travle hverdagen man får som lærer i folkehøgskolen.

UNGDOM OG PSYKISK HELSE:

MARTHE VALLE PÅ VEIEN MED KONSERTFOREDRAG

– Vi trenger å snakke om psykisk helse, der vi normaliserer og ikke sykeliggjør livssmerten, sier musiker, sykepleier og aktivist Marthe Valle (41). I seks år har hun besøkt ungdomskoler med konsertforedraget – «RO/URO Ung». Nå vil hun gjeste folkehøgskolene i Norge.

Tekst og foto: Øyvind Krabberød

Det er en engasjert dame jeg møter på Oslo S – vi penser raskt inn på utfordringene for samfunnet og for ungdom spesielt. – Livet er krevende, det er vanskelig å være menneske – vi trenger fellesskapet. Som enkeltindivider blir vi mer sårbare – og vi trenger verktøy for å møte det slik det er.

Musikkforedraget hun er på veien med vil hun skal ha direkte praktisk nytteverdi – for elever og ansatte. – Vi må hjelpe hverandre til å normalisere det som livet krever av oss. Vi trenger et språk for følelsene våre. Gjennom de sosiale mediene bruker vi mer tid på å se oss selv gjennom andre sitt blikk. Det vi trenger blir til i fellesskapet, konstaterer Valle.

Valle synes det kan være ugreit å snakke om «Ungdom og psykisk helse». – Å uttrykke psyke som noe avgrenset er forminskende og fremmedgjørende for de fleste av oss. Diagnosefokus er et blindspor. Jeg vil snakke om hvordan det er å være menneske. Snakke sant om livet. Om at det er fantastisk og så vanskelig. Om alle feilene vi gjør. At livet inne på sosiale medier ikke klarer å favne om alt det komplekse ved å være menneske, sier Marthe Valle.

Her kommer refleksjoner på løpende bånd. – Tap av mening og depresjon har blitt en folkesykdom. Forskning viser at frivillig arbeid og fagforeninger er noe av det mest forebyggende en kan bedrive – der en flytter fokuset bort fra seg selv. Det å være viktig i et fellesskap betyr veldig mye – å være en del av noe som er større enn oss selv.

Marthe Valle tilbyr dette opplegget sammen med musikkterapeut Kristin Mjånes Myklebust. De syr gjerne opplegget sammen etter skolens behov. Hun har også andre tema hun reiser rundt med: «Depresjon og utbrenthet» og

«Betydningen av solidaritet». Musikken utgjør om lag 40 prosent av programmet når hun er på scenen. Gjennom sine konserter og konsertforedrag møter Marthe tusenvis av mennesker gjennom året.

Mange kjenner sikkert harstadværingens sterke engasjement for flyktninger og konflikten som det palestinske folket står i. Hun har bak seg mange opphold på Vestbredden og fra flyktningeleire i Hellas – og kom just ut med boka «Håp er det du gjør. Historier fra Palestina og de greske flyktingeleirene». Den er skrevet sammen med legen Hanne Lossius (den vil vi anmelde i neste utgave av magasinet).

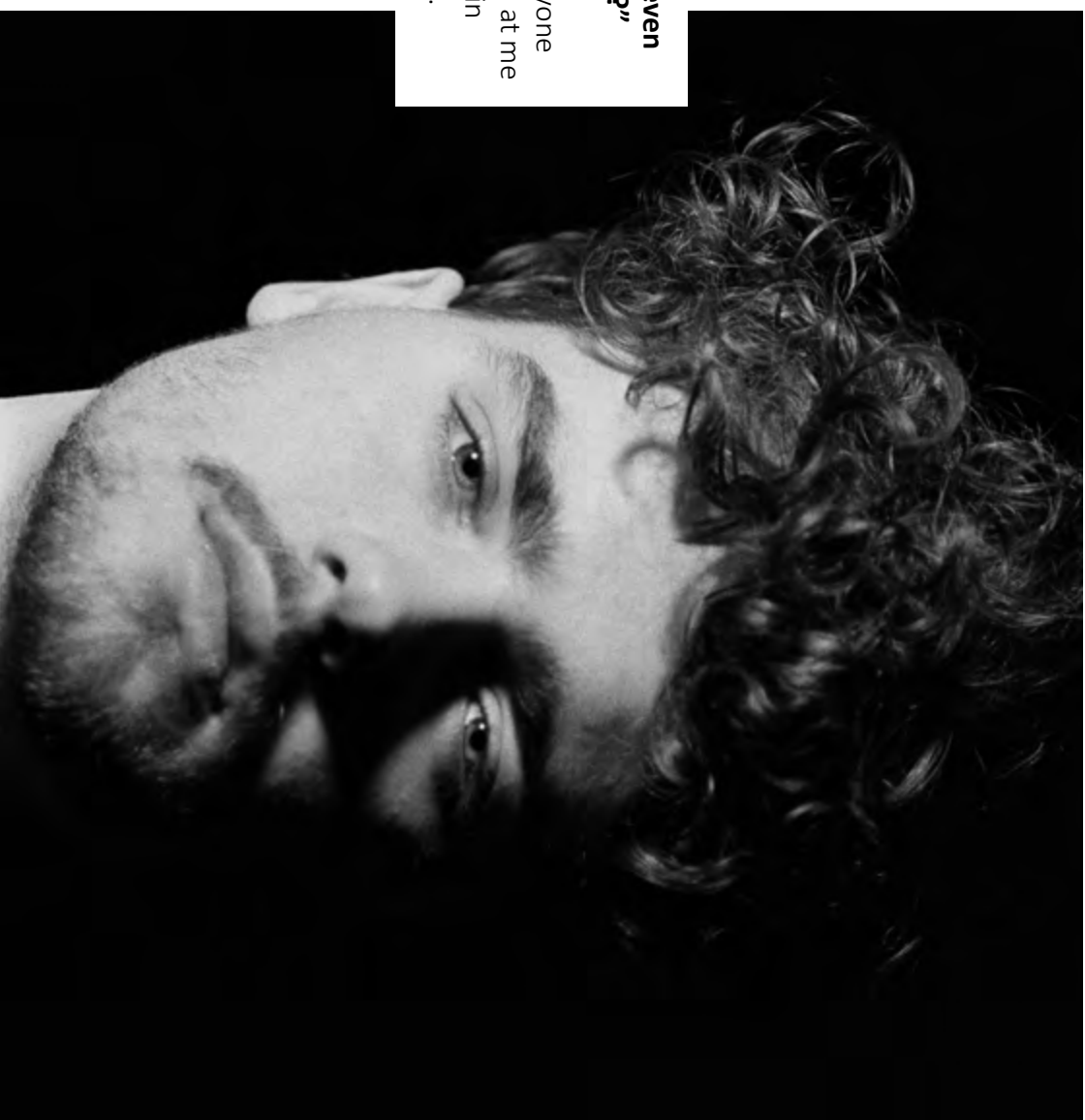
Marthe Valle ga ut sitt første album i 2005, og vant samme år Spellemannsprisen i kategorien beste nykommer. Senere har hun gitt ut en rekke album hvor hun blant annet ble nominert til den samme prisen i 2021 for albumet *Tilbakestilling*, i kategorien viser og viseop.

Marthe Valle vil sende skolene oversikt over tilbudet. Hun kan ellers kontaktes på: Marthechristinevalle@gmail.com

www.marhevalle.no

“Do you even know me?”
I ask everyone who looks at me with love in their eyes.

OLE VIG OG GLØDEN FOR FOLKELEG OPPLYSNING

6. februar 2024 er det 200 år sidan Ole Vig vart fødd. Han vaks opp i fattige kår på husmannsplassen Vikmarka i Stjørdal. Han sette alltid stor pris på heimen og oppveksten og ikkje minst på mora sine forteljarevner: «Ei mor som kan fortelja må vere mønsteret for den beste læraren.»

Han var svært vitebegjærleg og talentet hans vart oppdaga under konfirmasjonsførebuinga av presten F. A. Widerøe, som bidrog til at Vig kom inn på lærarseminaret i Klæbu. Lars Eske-land sin biografi om Ole Vig beskriv han slik: «Han hadde ei uslökkjeleg trong etter kunnskap og ljøs.» I Klæbu fekk han kontakt med m.a. presten Frederik Wexelsen og gjennom han kontakt med Grundtvig sine tankar om skule og livsopplysning.

Februarrevolusjonen i Frankrike med folkereising og fridomsrørsler i Europa var òg til inspirasjon og skapte krav om betre vilkår for arbeidarar og husmenn. Etter nokre år som folkeskulelærer i Åfjord og Kristiansund kom han til Christiania tidleg på 1850-talet. Han vart der tilsett som sekretær for det nystarta

«Folket treng å styrkast i samkjensla og halda seg vakne.»

«Selskap for Folkeoplysningens fremme», og dermed også redaktør for bladet «Den Norske Folkeskole». Eit blad for lærarar i folkeskulen. Vig arbeidde også for at læraryrket skulle få høgare status, og for at lærarane skulle samle seg i ei foreining. Samstundes var han redaktør for allmuebladet «Folkevennen», der han sjølv skreiv mykje av innhaldet. Desse verva utførte han i kombinasjon med å vere lærar på Hartvig Nissens skule i Christiania. Dette var svært arbeidskrevjande og Vig hadde lange arbeidsdagar med undervisning og skriving, – men han brann for idéen og hadde som motto: «det er kvild i ymse arbeid», – anna kvild var det lite av.

I 1854 flytta Vig inn i *Hjerterum* i Pilestredet. Dette var den tidlegare bustaden til Wergeland og Vig levde her i eit hektisk miljø. Dei unge forfattarane Henrik Ibsen og Bjørnstjerne Bjørnson, komponisten Lindeman og presten og samfunnsforskarer Eilert Sundt var i omgangskretsen. Ikkje minst var språkspørsmålet aktuelt i tida, og han hadde kontakt både med Ivar Aasen og Knud Knudsen.

Ole Vig hadde stor kapasitet, han skreiv historiebøker og artiklar, poesi og debattbøker og ga også ut ei diktsamling. Songboka: «Sange og Rim for det norske Folk» gav han ut i 1854. Denne bok danna kjernerrepertoaret for norske songbøker over hundre år.

Han hadde ei utanlandsreise i livet; til Danmark for å besøke Sorø akademi og ikkje minst for å treffe Grundtvig. Dette var til stor inspirasjon, og styrkte Vig sine tankar om å bidra til folkeleg opplysning og det som han såg på som «folkets tarv».

I første årgang av «Folkeskolen» skriv Vig om Grundtvig sine skuletankar og idéar om folkehøgskulen. Ole Vig hadde ein visjon om etableringa av i alle fall *ein* skule i Norge, sentralt plassert t.d. i Gudbrandsdalen. Denne skulen skulle tene til: «Betre opplysning om det hele Folks Tarv, og om den levende Menneskenatur ...» Det var eit av hans største mål i livet å starte ein slik skule som kunne skape eit nytt Norge. I Ole Vigs si ånd fann Olaus Arvesen sterk inspirasjon for folkehøgskuletanken, og starta saman med Herman Anker Sagatun Folkehøgskule etter Vig sin død.

Vig døydd av tuberkulose då han var berre 33 år, men rakk likevel å markere seg og sette djupe spor i norsk historie som ein frontkjempar for folkeopplysning og folkehøgskule. Det er ikkje urimeleg å tru at Vig med sin glød og arbeidskapasitet ville stått sentralt i etableringa av folkehøgskulen i Norge, dersom han hadde fått eit lengre liv. Sjølv sa han det slik: «Folket treng å styrkast i samkjensla og halda seg vakne.» Dette er truleg like aktuelt i dag som på 1850-talet.

Av Einar Opsvik

UNGDOMMEN MÅ UNDERTRYKKE

Det handler om gran.
Kunne og handla om furu,
de fungerer veldig likt.

UNGDOM OG VENSTREVRIDNING

Vi bruker å si at de første 20 åra i livet til ei gran, utgjør ungdomsveden. Denne snor seg oftest mot venstre og er veldig føyelig og formbar. Ei unggran må tåle å bli trampa på av en elg, eller å få en stor klatt tung vårsnø i hodet fra en nabo, ligge flat på bakken ei tid, for så å reise seg når den kalde snøen smelter.

VEKST

Som oftest minker graden av venstresnu utover i voksenlivet og veden blir mer rettvokst, før veksten går over til å bli høyrevridd når treet nærmer seg alderdommen. Noen trær forblir venstrevridde hele livet igjennom. Minner litt om Anders Hals, egentlig. Material av disse venstrevridde kan ha en tendens til å kaste og vri mer på seg under tørking og tørkesprekker kan bli større og dypere. Det henger sammen med at normalen venstrevridd – rettvokst – høyrevridd gir krysslegging av fibre. Det styrker og hindrer sprekk.

INDRE SPENNING

Ei gran vil stå i lodd. Dersom grunnen under skulle gi litt etter pga. tæle eller vind, vil treet reagere med å trykke seg tilbake til loddrett ved å danne spenningsved på den siden som treet heller til. Spenningsveden er rødaktig i fargen, og har en helt annen karakter enn normal ved. Ofte kan vi se mye urolig spenningsved i ungdommen.

LYS OG NÆRING

Dersom grana får mye lys i ungdommen, vil ho breie seg utover, heller enn å strekke seg. Slike tre blir store grådige kvistbuser. Om treet får lite lys, men nok næring til å klare seg, vil det strekke seg oppover og bli langt og slankt.

Ungdomsveden er generelt ugrei å ha med å gjøre i planker og anna material. Det er om å gjøre at den får utgjøre en så liten del av stammetverrsnittet som mulig. Helst ikke mer enn 5 cm. I en hurtigvokst kvistbuse kan andelen ungdomsved godt komme opp i 20 cm. Det er ikke bra, hvis det er kvalitetsmaterial vi er ute etter. Vi kan finne grantre på 20 cm i diameter som er 200 år gamle. Det sier seg selv at dette er to helt forskjellige stoff, det blir som papp kontra stål.

Nok næring, men ikke for mye lys, gjør at ungtreet prioriterer å strekke seg oppover. Ungdommen må komme opp i skyggen av andre tre. Når det har strekt seg i en 20-30-40 års tid, kan det bli fristilt. Ungdommen må undertrykkes.

Av Kenneth Bjørkli,
inspektør og lærer i båtbygging
ved Fosen folkehøgskole

NY MASTERGRAD:

RELASJON, SAMTALER OG LIVSMESTRING

Utfordringer knyttet til psykisk helse er vanlig blant ungdom og studenter. Psykisk helse og livsmestring kan påvirke hverandre gjensidig, og gjennom NOUen «En folkehøgskole for alle» er livsmestring satt på skolenes dagsorden. Samtaler har en sentral plass i folkehøgskolens pedagogikk, og folkehøgskolelærere har ofte samtaler med elever som strever. Hvordan opplever elevene livsmestringsrelaterte samtaler? Relasjonsaspektet i slike samtaler var fokuset i min mastergradsoppgave i pedagogikk.

**Av: Einar Lindhjem,
Ringerike folkehøgskole**

Studier fra andre utdanningskontekster viser at lærer-elev relasjon har sammenheng med psykisk helse, og påvirker opplevelsen av elevsamtaler. Min oppgave hadde en kvalitativ tilnærming, med semi-strukturert intervju av tidligere folkehøgskoleelever, og

resultatene ble underkastet en tematisk analyse. Informantene hadde hatt psykiske helseutfordringer, og oppfølging gjennom samtaler med pedagoger på skolen. Resultatene viser at relasjonen til samtalepartner generelt har stor betydning både for etablering av kontakt, det personlige samtalemøtet, og for samtalenes bidrag til elevenes livsmestring. Den gode relasjonen er personlig og kjennetegnes av genuin interesse, trygghet, anerkjennelse, likeverd, empatisk lytting og empatisk forståelse. Samtalene ga nye perspektiver, økt selvforståelse, følelse av lettelse, og grunnlag for tilrettelegging. Fremtredende hindringer i samtaleprosessen var usikkerhet knyttet til kombinert rolle som både lærer og samtalepartner, og opplevelsen av tid og tilgjengelighet.

BAKGRUNN: PSYKISKE HELSEUTFORDRINGER

Psykiske plager må sies å være vanlig blant ungdom og studenter i Norge. De selvrapporterte plagene økte på 2010-tallet og har stabilisert seg på et høyt nivå. Ungdatarapporten 2022 viser at så

Foto: Ringerike fhs.

mange som 30 prosent av jentene og 13 prosent av guttene på VG3 har «mange psykiske plager». De vanligste plagene er bekymringer og følelsen av at alt er et slit. Det er også mange som sliter med søvnløshet, tristhet og nedstemthet. Blant studenter finner vi at 35 prosent rapporterer om alvorlige psykiske plager, 20 prosent oppgir å ha en psykisk lidelse, ifølge Studentenes helse- og trivselsundersøkelse 2022.

Vi har ikke tilsvarende tall for folkehøgskoleelever i Norge, men basert på erfaring er det rimelig å anta at tallene ikke avviker nevneverdig fra det vi finner hos VG3-elevene. De fleste elevene er 19 og 20 år gamle, og befinner seg altså i alder og utdanning mellom videregående skole og universitet/høgskole. Ifølge folkehelse rapporten 2021 oppgir personer med redusert psykisk helse å ha dårligere livskvalitet. Blant faktorer som kan fremme livskvaliteten, peker rapporten bl.a. på styrking av livsmestringsferdigheter.

LÆRER-ELEV RELASJON HAR STOR OG OMFATTENDE BETYDNING

For å vende tilbake til resultatene i min studie, kan vi slå fast at samtalen som mine informanter hadde med sine lærere, var viktig for dem. Videre er det liten tvil om at relasjonen mellom elev og samtalepartner hadde stor betydning. Informantene bruker uttrykk som 'veldig avgjørende' og 'veldig mye å si' om forholdet til samtalepartneren sin. Også der det ligger mer implisitt i fortellingene, er det tydelig at relasjonen spilte en avgjørende rolle. Ikke minst forteller elevene om en følelse av let-

telse, etter å ha fortalt om de strever med: *“trenger ikke tenke på å sette opp en fasade, eller finne på unnskyldninger for å være nedfor og sliten”*.

Et annet funn fra analysen, er at relasjonen har betydning for alle fasene i prosessen med livsmestringsamtaler. Relasjonen påvirker terskelen for å ta/etablere kontakt gjennom rolleavklaringer, tilgjengelighet og andre hindringer. Videre har relasjonen mye å si for det personlige møtet som finner sted i samtalen, og for hvordan samtalen kan bidra til livsmestring.

KJENNETEGN PÅ GOD LÆRER-ELEV RELASJON

Hva kjennetegner den gode relasjonen i denne konteksten? De mest fremtredende aspektene er: Personlig relasjon, genuin interesse, trygghet, anerkjennelse, likeverd, empatisk lytting og empatisk forståelse. Noen illustrerende sitater fra intervjuene:

“det som hjelper best, er bare å lytte, at noen kan lytte til det man har å si, man trenger ikke alltid å finne en løsning”

“selv om de ikke nødvendigvis kunne sette seg helt inn i min situasjon alltid [...] det er noe med det der at de prøvde, og det er på en måte nok”
“det føltes som om hen hjalp meg fordi hen ville hjelpe meg, ikke fordi det var jobben hans ... og det tror jeg var veldig avgjørende, fordi hvis du [...] snakker med noen, og får inntrykk av at de bare gjør en jobb, men egentlig ikke bryr seg - da blir det vanskelig å dele ting, og liksom være ærlig med ting og sann”

En god relasjon kan utløse potensialet i livsmestringsamtaler. Slike samtaler kan gi et viktig bidrag til elevers livsmestring:

EINAR LINDHJEM
IDRETTSLÆRER
RINGERIKE
FOLKEHØGSKOLE

Interessert i nær sagt alle typer sport og friluftsliv, for ikke å snakke om aktuelle samfunnsproblemer. Følger alltid med på nyhetsbildet. Faglig bakgrunn: Master i pedagogikk, har også studert idrett, journalistikk, historie samt drama og teater. Underviser på multisportlinja, har fellesfaget aktuelt og valgfagene alpint, friluftsliv og sjakk.

Fra skolens nettsider

Åpne nye perspektiver, gi økt selvforståelse, bidra til god tilrettelegging, og gi følelse av lettelse:

*“terskelen for å be om hjelp og tilrettelegging ble mye lavere”
“det er ofte det man trenger, da, at noen liksom kan se problemet litt utenfra, og se det med litt andre øyn”*

Samtidig kan mangelfull eller svak utvikling av de sentrale relasjonsaspektene kunne utgjøre hindringer for samtaleprosessen. For informantene i denne studien var det spesielt usikkerhet og bekymring knyttet til kombinerte roller (lærer og samtalepartner), og opplevelse av tid og tilgjengelighet, som ble trukket frem som samtalehindre. Å bygge gode relasjoner tidlig, betyr økt mulighet for tidlig innsats. Det kan slik sett være formålstjenlig å ha et «beredskapsperspektiv» på relasjonsutvikling.

UFORMELLE SAMTALER OG SOSIALPEDAGOGISK ARBEID

Elevene i undersøkelsen trekker frem som positivt at de var 'tett på lærerne, og at de ble 'kjent med lærerne, fordi de var der så ofte', noe som resulterte i en mer personlig relasjon enn de var vant til fra tidligere. Relasjonsforskning fra øvrig skolekontekst understreker verdien av de uformelle, hverdagslige samtaler som foregår i pauser, etter skoletid, og for så vidt også i timene. Når relasjonen er god, finner vi en rekke treffpunkter utenfor undervisningstidene: I gangene, i klasserommet før/etter timene, eller på turer som inngår i skoletilbudet (for referanser, se masteroppgaven).

TILSYN OG RELASJONSBYGGING

Med en eksamens- og pensumfri skole (Folkehøgskoleloven, §2) har pedagoger i folkehøgskolen helt andre rammebetingelser enn sine kollegaer i videregående skole. Pensum, karakterer og eksamen har skapt et læringstrykk med mye mindre rom for relasjonsutvikling, mens folkehøgskolelærerne på sin side har avsatt en stor ressurs planfestet tid til «sosialpedagogisk arbeid og andre oppgaver med elevene». Særavtalen for undervisningspersonalet i folkehøgskolen fastslår at det er viktig at «mest mulig av lærernes arbeidstid brukes sammen med elevene» (VIRKE & Utdanningsforbundet, 2018). «Tilsyn» er noe av det som gir folkehøgskolepedagogikken sitt særprege, og gir muligheter for relasjonsbygging som knapt finnes i resten av skolelandskapet. Det påligger skoleledelse og lærere et stort ansvar å forvalte denne ressursen til beste for elevene.

MER FORSKNING PÅ RELASJONER OG LIVSMESTRING

At så mange av dagens unge strever med psykiske plager og lidelser, er et faktum som folkehøgskolene må forholde seg til, i likhet med resten av skole-Norge. Folkehøgskolens rammefaktorer og tradisjon for samtalebaseret pedagogikk gir spesielt gode forutsetninger for å møte elever med psykiske helseutfordringer på en god måte. Det er derfor både naturlig og aktuelt, at også NOUen «En folkehøgskole for alle» løfter frem livsmestring. Et annet forhold som belyses i utredningen, er at forskning på folkehøgskole har et relativt lite omfang. En utdanningsaktør som ønsker å være en aktuell og fremtidsrettet skole med høy kvalitet, bør i sterkere grad initiere forskning. Å rette fokus mot relasjon, samtaler og livsmestring kan bidra til å spisse kompetansen på et område der folkehøgskolene kan gi et verdifullt bidrag.

OVERFØRBARE RELASJONSASPEKTER

Masteroppgaven viser at lærer-elev relasjon har stor betydning for hvordan samtaler kan bidra til elevenes livsmestring. I skolens pedagogiske praksis må det både sikres tid og rom for relasjonsutvikling, og for utvikling av relasjonskompetanse. De sentrale relasjonsaspektene som identifiseres i denne oppgaven, har en altoverveiende allmenn karakter. Selv om informantene til tider strevde med livsmestring i hverdagen, er sannsynligvis deres oppfatning av en god relasjon noe som de aller fleste elever vil dele. Slik sett fungerer de psykiske utfordringene til elevene i undersøkelsen som et forstørrelsesglass, som gjør at de viktige mellommenneskelige faktorene fremtrer enda tydeligere.

Denne artikkelen tar for seg noen av hovedpunktene i «Relasjon, samtaler og livsmestring», USN juni 2023. For de som ønsker å lese hele masteroppgaven, ligger den åpent tilgjengelig på USN Open Archive (<https://openarchive.usn.no/usn-xmlui/handle/11250/3080946?show=full>). I oppgaven finner du også fire sider med referanser, som kan være et godt utgangspunkt for videre lesning.

CHAT AI OG SKOLEN

Det skrives utrolig mye om KI (kunstig intelligens) i alle medier for tiden, men lite om folkehøyskolen. Dataprogrammer som kan dikte, skape tekster og sømløse fakevideoer har på rekordtid blitt tilgjengelige for alle. Men hvordan skal lærere forholde seg til at kunstig intelligens brukes i klasserommet? I denne artikkelen vil jeg ta for meg noen viktige prosesser som foregår rundt KI i skole- og klasserom, samt ha en dialog med en AI om hvordan den ser på denne utviklingen. For folkehøyskolen vil KI by på helt andre utfordringer enn den tradisjonelle utdanningen. Vi er på mange måter et fristed, men må likevel reflektere over vår posisjon og tilnærming til denne debatten.

HYLEKOR MOT CHATAI

Den raske utviklingen innenfor kunstig intelligens har ført til utfordringer for lærere over hele verden, samtidig som den har åpnet opp nye muligheter for elever og lærere. Hylekoret har ikke latt vente seg på seg, enkelte bekymrede pedagoger har gått til det skritt å foreslå at hele skoleverket nedlegges i sin nåværende form. På den annen side ser en også mange pro-aktive tendenser. Nylig har Osloskolen kjøpt inn ChatGPT-lisenser til samtlige elever, og ungdomsskolelærer Nina Eriksdatter har vært med å utforme retningslinjene for kunstig intelligens i klasserommet. Hun forteller om vellykkede erfaringer med egne niendeklassinger som har hatt KI tilgjengelig på skolen i vel et halvår nå. Det er, til forskjell fra ukontrollert egenbruk av smarttelefoner, læreren som bestemmer når, hvordan og hvor mye de skal bruke KI. «Dersom vi ikke underviser både i hva KI er og i måter å bruke det klokt på, blir det bare til at de bruker det på lite hensiktsmessige måter og nettopp slik vi ikke ønsker at det brukes», hevder hun, i en artikkel i Morgenbladet.

ChatGPT ble ikke utviklet for pedagogiske formål, men skolen og lærerne, også i folkehøyskolen, må forholde seg til at teknologien finnes. Det sentrale spørsmålet er hvordan generativ kunstig intelligens kan anvendes til ulike pedagogiske formål.

Men de pedagogiske utfordringene KI

reiser har likevel lenge vært til stede i læringsmiljøene. Jeg husker godt et skrivekurs på egen skole, med en kjent, modernistisk forfatter. Han prøvde å overtale elevene til å stjele som ravnere. Originalitet var overvurdert, var hans credo, det kreative lå like mye i anvendelsen som i oppfinnelsen. Det kan ligge noe i dette, at folkehøyskolen er fri til å fokusere på de nye kreative mulighetene KI gir, og mindre på mulighetene for fusk? Men hvordan skal dette foregå framover. Innen fag som musikkproduksjon har jeg lenge sett tendensen til at nedlasting av grooves og ren montasje tar over for egenskapning av låter og arrangement. Med KI kan du i tillegg mekke sammen en brukbar lättekst på 2 minutter, bedre enn mange ferske låtskriverer er i stand til. Faren for at KI-teknologien fritar elevene pedagogiske utfordringer innenfor erfaringsbasert læring er absolutt til stede. Med mindre en forholder seg proaktivt til de nye mulighetene KI gir f.eks. for høyoktan simulering av tekst og manusskriving, kan resultatet bli tragisk for folkehøyskolen.

NY LÆREBOK OM KI FRA EYVIND ELSTAD

Hvilke konsekvenser har teknologiens eksistens for lærerens undervisning og elevenes læringsarbeid? Eyvind Elstad har nettopp utgitt en ny lærebok om dette aktuelle temaet. Boken tar utgangspunkt i klassiske karakteristika ved god undervisning og drøfter muligheter og begrensninger som generativ kunstig intelligens gir for lærerens arbeid.

Elstad understreker at læring ikke handler om å gjøre læringsprosessen mer effektiv, men om det å lære mest mulig. Han påpeker også at teknologiske nyvinninger ikke er noe nytt for skolen:

– Skolen har møtt mange former for nytenkning. Alle elever på videregående skole har nå hver sin digitale enhet, og hva vi bruker som læremidler i dag ser ganske annerledes ut enn tidligere. Wikipedia og Store norske leksikon, for eksempel, har gjort tilgjengelig mye informasjon for elevene, og det har lærerne måtte forholde seg til.

Boken er skrevet for lærere og lærerstu-

denter som ønsker å ta et strategisk grep om de mulighetene og utfordringene ChatGPT og teknologiutviklingen skaper i skolen. Dette burde folkehøyskolelærere være opptatt av. Kunstig intelligens som ChatGPT og lignende verktøy blir i media ofte fremstilt som både en trussel og en redning. Ta f.eks. journalisten som skal skrive pressemelding eller byråkraten som skal skrive en kort rapport, disse kan ha god hjelp av en språkrobot. Den er tidsbesparende, og den kan føre til bedre resultat.

Boulevard-avisenes journalister bruker allerede KI for å forbedre sine artikler. KI har lenge vært en del av programvaren som også anvendes i folkehøyskolen. Avanserte retusjeringsverktøy som Photoshop er bare ett eksempel. Ja, med de kreative muligheter som åpner seg med kunstig intelligens, er det vel å forvente at vi framover kan få en rekke nye fagtilbud hvor KI trekkes aktivt inn: Hva med potensielle fag som: KI og kreativ dramaturgi – KI og Pop-Art/Deep fake, KI og sokratisk dialog og refleksjon.

CHATAI OM KUNSTIG INTELLIGENS

Hva sier så den kunstige intelligensen ChatAI om saken, og de muligheter en aktiv bruk av KI gir i skoleverket?

Slik ChatAI selv ser det, er en av de største fordelene med å ta KI i bruk i skolen at det først og fremst gir nye muligheter for individuell tilpasning av undervisningen. KI kan tilpasse utdanningsopplevelsen, gjennom å skreddersy oppgaver og foreløpige læringsmål til individuelle behov, preferanser og læringsstiler. En slik personlig tilnærming hjelper elever med å lære i sitt eget tempo, noe som fremmer en dypere forståelse av materialet.

UNDERVISNING UAVHENGIG AV STED

KI-drevne utdanningsverktøy er ikke steds- eller kontekstavhengige, og kan gjøres tilgjengelig når som helst og hvor som helst. Dette stimulerer elevenes motivasjon for å lære, og gir dem samtidig et tydeligere ansvar for egen, klasseromsuavhengig læring. For mange elever, særlig

” CHATGPT BLE IKKE UTVIKLET FOR PEDAGOGISKE FORMÅL

Ill.foto: Øyvind Krabberød

de med arenaangst og konsentrasjonsproblemer i klasserommet kan denne fleksibiliteten gi bedre læringsresultater. Avstanden mellom læringsaktiviteten og egen, digital praksis kan bli mindre bruddpreget enn det skolen vanligvis kan tilby.

KI kan, brukt på en kontrollert måte, hjelpe lærere med oppgaver knyttet til vurdering, hyppigere og hurtigere tilbakemeldinger og administrative oppgaver. Automatisering av rutineoppgaver frigjør tid, og muliggjør fokusering på mer meningsfulle interaksjoner med elevene, som for eksempel å tilrettelegge for diskusjoner og stimulere kritisk tenkning og gi individuell støtte. I tillegg kan KI-drevet analyse hjelpe lærere med å spore elevenes fremgang, identifisere forbedringsområder og ta databaserte beslutninger for å optimalisere undervisningsstrategier og læreplandesign.

Men noen problemer må vel ChatAI også innrømme at denne nye læringsteknologien vil føre med seg?

Her nevner Hen en rekke potensielle problemer, som større forskjeller, bl.a. grunnet ulik tilgang på læringsteknologien mellom landsdeler, skoler, klasser eller elevgrupper og kjønn.

«Det er viktig å sikre likeverdig tilgang til AI-teknologi for alle elever, uavhengig av deres sosioøkonomiske bakgrunn, for å forhindre forverring av eksisterende ulikheter», sier ChatAI.

Det finnes også flere sikkerhetsmessige forhold å være obs på. KI-systemer baserer seg ofte på innsamling av store mengder

data om elevers læringsatferd. Dette reiser bekymringer om personvern og datasikkerhet. Å beskytte følsom elevinformasjon mot uautorisert tilgang eller misbruk vil være avgjørende for å opprettholde tilliten til KI-drevne pedagogiske systemer.

Overdreven bruk av KI i undervisning og læring kan svekke elevers evne til kritisk tenkning og autonomi. Elever kan bli passive forbrukere av informasjon i stedet for aktive deltakere i læringsprosessen, noe som potensielt kan hemme deres evne til å tenke kreativt og løse komplekse problemer uavhengig.

Selvsagt er det også store, nye utfordringer for de skoleansatte her, og særlig for lærerne.

Integrering av KI i undervisningen krever at lærere tilegner seg nye ferdigheter og kunnskap for å effektivt utnytte disse teknologiene i klasserommet. Å tilby tilstrekkelig opplæring og støtte til lærere for å forstå hvordan de kan integrere KI-verktøy i undervisningspraksisen sin, er avgjørende for å maksimere fordelene med KI, og unngå eventuelle fallgruver.

KI-ASSISTERT JUKS

At KI-drevne verktøy og andre digitale verktøy gir store muligheter for juks, ja tenk bare på jukseglade statsråder, er noe vi alle har blitt klar over. Juks er selvsagt også et problem jeg måtte spørre om, og der var innrømmelsene ganske så generøse. Faren for, og fristelsen til å begå forfalskninger er stor, i og med den hur-

tige tilgangen til svar og produksjonen av KI-genererte, ofte velformulerte tekster om alle slag relevante (foreløpig ikke så velformulerte, norske) temaer. Det vi etter hvert kjenner som dypfake-teknologi, reiser helt nye utfordringer innenfor billed- og filmproduksjon.

Økte kontrolltiltak og økt overvåking er, dette også i følge ChatAI, nødvendig svar på denne utfordringen, og det er vel på dette området mange folkehøyskolelærere vil begynne å føle seg uvel.

OVERVÅKNING OG FOLKEHØYSKOLEKULTUR

Overvåking av denne eller annen type er neppe noe vi har tradisjon for, og heller ikke noe vi ønsker å importere til folkehøyskolen. Men da blir det kanskje enda viktigere å tviholde på det som fram til nå har vært folkehøyskolens styrke, en karakter- og eksamensfri skole, karakterer innebærer jo en kontinuerlig kontroll. Hvilke konsekvenser innføringen av KI får for øvrige evalueringsformer i skoleslaget, gjenstår å se. Det blir i det hele tatt spennende å se hvordan folkehøyskolene velger å håndtere kunstig intelligens pedagogisk og kulturelt, og om det overhodet vil bli tatt noen initiativ til felles drøftinger og dialog om hvordan KI bør anvendes i møte med våre etablerte praksisformer.

Sigurd Ohrem, filosof

HVORDAN BLI EN KRITISK BRUKER AV SPRÅKTEKNOLOGI?

Make allmennkunnskap great again!

Av Kjersti Rognes Solbu,
lektor ved Fyllingsdalen VGS

Hva skal vi gjøre med kunstig intelligens (KI) i skolen? Daniel C. E. Hägglund forsvarer innføringa av KI i grunnskolen med at «den er der allerede». Opplæringsdirektør Bjørn Lyngedal høyner med magi og vekkelsesstemning og mener skolen bør omfavne KI «fordi det er den virkeligheten vi lever i».

Begge undersøkelsene Hägglund bruker for å begrunne at «den er der allerede» tar for seg elever og lærere i VGS, og dokumenterer ikke at KI brukes i grunnskolen. Ansvar for innføring må du ta selv, Daniel. Foreløpig finnes det ingen uavhengig forskning som viser at elever lærer, skriver eller tenker bedre ved hjelp av KI, selv om det finnes sterke narrative som vil overbevise oss om at dagens skole er utdatert og at KI vil endre alt. Valg av verktøy og læremidler i skolen må begrunnes ut fra lærings-effekt. «Elevene bruker det uansett», «det er den virkeligheten vi lever i» er ikke gyldig argumentasjon.

Jeg foreslår at Hägglund og Lyngedal heller spør seg selv: Hvilken skole trenger vi for at elevene skal klare seg i en verden med KI? Alle er enige om at elevenes evne til kildekritikk er avgjørende. De skal manøvrere i et landskap med maskingenerert tekst som både kan hallusinere, er bygd opp av tvilsomme «bias» og som kan utnyttes til å spre falske nyheter og «deep fakes». Men hvordan blir man en kritisk leser? Det finnes dessverre ikke en kritisk bryter i hjernen til elevene som vi bare kan slå på.

Når jeg bruker ChatGPT til å planlegge undervisningsaktiviteter, kan jeg kritisk vurdere forslagene den kommer med, gjennom å aktivisere min egen kunnskap om undervisning, norskfaget og elever. Hvis elevene skal bruke ChatGPT til å skrive en tekst om et helt nytt emne i geografi, har de ikke ennå den kunnskapen som skal til for å vurdere om den roboten genererer riktig eller galt. I fjor kunne vi lese i VG om Tale (17) som reagerte på at

ChatGPT foreslo Anders Behring Breivik som norsk helt. Det er kunnskap om 22. juli som får henne til å reagere på dette, ikke kunnskap om ChatGPT. For å bruke KI kritisk og konstruktivt er det mer avgjørende at du kan noe, enn at du har mye praktisk

For å bruke KI kritisk og konstruktivt er det mer avgjørende at du kan noe, enn at du har mye praktisk erfaring med prateroboter.

erfaring med prateroboter.

Når lærere maner til kritisk tilnærming og ber om mulighet til å regulere og kontrollere bruken av digitale verktøy i klasserommet, er det ikke et uttrykk for teknologiangst. Snarere har vi tatt innover oss at KI har kommet for å bli, og forstått at det viktigste elevene trenger for å bruke teknologien godt, er egen kunnskap om natur, kultur, økonomi, makt, språk, samfunn, demokrati og historie. Dette er dessverre ikke så magisk, men det er sant.

P.s. Hvis Lyngedal vil ha hallelujastemning kan jeg fikse en caps til ham til neste store lærersamling om KI i Grieghallen. På den skal det stå: Make allmennkunnskap great again.

Innlegget har tidligere stått på trykk i Bergens Tidende.

Å VÆRE SAMLET ER HELT ESSENTIELT: DE STORE FÆLLESSKABERS NØDVENDIGHED

De store fællesskaber er under pres. Den demokratiske samtale forandres, når sociale medier og algoritmernes ekkokamre ændrer måden vi taler sammen på. Det er for mange blevet nemmere at nære mistillid og sværere at bygge bro. Folkehøjskolernes tilbud om konstruktive fællesskaber og arenaer for (demokratisk) dannelse er i denne tid både højaktuelt og nødvendigt. Samtidig er vores elevers udgangspunkt for at modtage dette tilbud også under forandring. Denne påstand kan eksemplificeres med en historie fra min egen højskolehverdag:

En fredag eftermiddag sad jeg til elevrådsmøde på Odder Højskole. Ugen op til mødet havde åbenbart en bekymrende tendens: Der var et stigende fravær til skolens morgensamlinger. Derfor var dagens emne netop dette fravær, og årsagen til det. Til min store overraskelse opdagede jeg i løbet af mødet, at der i elevrådet var bred konsensus om, at fremmøde til morgensamling var et individuelt ærinde, og at det ikke generede eleverne, når deres medelever ikke dukkede op.

Episoden efterlod mig efterfølgende eftertænksom. Eftertænkning fordi episoden ikke står alene, men følger en række af lignende eksempler på en tiltagende individualiseret og oplevelsesbaseret tilgang til (folkehøjskole)livet blandt vores elever. Lidt generaliserende oplever jeg unge mennesker, der mangler forståelse for meningen i at indgå i fællesskaber, der repræsenterer noget større end individet selv. Dette kan naturligvis bare være tilfældigheder. Måske er mine oplevelser enestående og ikke repræsenterbare for nuværende og kommende generationer af folkehøjskoleelever. Desværre tror jeg, at denne tendens ikke blot er repræsenterbar, men også er kommet for at blive. Er denne påstand sand, fordrer det, at vi i skoleformen forholder os til et spørgsmål, som vi måske tidligere ikke har haft behov for at forholde os særligt til: Hvordan formidler og åbenbarer vi de store fællesskabers værdi for vores elever?

For det er jo ikke sådan at vores elever ikke forstår nogle fællesskabers værdi. Både i undervisning og i tiden udenfor undervisning skabes der på folkehøjskoler mindre fællesskaber med enorm værdi. I mange tilfælde er denne type fællesskaber endda så stærke, at de holder hele eller store dele af livet. Eleverne forstår faktisk helt instinktivt disse fællesskabers betydning. Men de små fællesskaber er ikke nok, hvis vi vil gøre alvor af vores opdrag om inkluderende fællesskaber og demokratisk dannelse. Det er nemlig kun i de store og inkluderende fællesskaber vi kan skabe rum hvor alle hører til. Rum uden udvælgelse og selektion. Rum med plads til alle, trods forskelle i både holdninger, kropslig fremtoning og kultur. Vores store fællesskaber er små mikrosamfund, som forbereder vores elever på at indgå i de endnu større mellem menneskelige fællesskaber som verden er bygget på.

En forudsætning for at kunne skabe sådanne fællesskaber er situationer, hvor alle elever er til stede og fælles om en given aktivitet. Dette kan i en moderne folkehøjskolehverdag være en udfordring. Vi er i folkehøjskolerne blevet så dygtige til at levere specialiseret og målrettet indhold til vores publikum, at mulighederne for de store fællesskaber hos mange af os bliver færre og færre. Derfor er de folkehøjskoleinstitutioner hvor alle er samlet helt essentielle fortsat at prioritere og insistere på. Foredragsaftener, fællessamlinger, måltider og kuriøst nok også morgensamlinger kræver vores fortsatte prioritering og opmærksomhed fremover. Disse institutioners særegne og dannende potentiale skal

Illustrasjon – morgensamling Elverum fhs. Foto: Øyvind Krabberød

åbenbares for vores elever gennem indhold af høj kvalitet, italesættelse af deres potentiale og venlig insistensen på deres vigtighed, når denne er til diskussion. Prioriteres dette omvendt ikke, risikerer vi i højskolebevægelsen at fejle en af vores vigtigste opgaver, til ulempe for både os selv og vores elever.

Af Emil Brøbech,
viceforstander, Odder Højskole

FOR EN GAVE FOLKEHØGSKOLEPEDAGOGIKK ER

I løpet av tre år har 78 folkehøgskoleansatte tatt Folkehøgskolepedagogikk ved Universitetet Sørøst-Norge. Det har uten tvil styrket skoleslagets pedagogiske kompetanse.

Av **Benedicte Hambro**

Jeg er ikke uhildet når jeg skriver dette. I år har jeg hatt en 20 prosent prosjektstilling på studiet med fokus på praksis og sosialpedagogikk og fulgt det fra innsiden. Det har vært en meget positiv opplevelse. Det alltid hyggelig å være sammen med engasjerte folkehøgskoleansatte som brenner for sitt fag, men det viktigste er fagkunnskapen som formidles og erfaringene som utveksles.

BEKREFTELSE

Det er stor spredning i erfaring og utdanning blant studentene. Alt fra mer enn 20 års fartstid i skoleslaget, til studenter som ikke har jobbet på folkehøgskole eller sågar vært elev på en, men som tror at folkehøgskolen er et sted de vil trives.

For de helt nye og rutinerne blir mye av undervisningen teorier som de kan dra nytte av senere, men for studenter med litt eller mye erfaring, setter foreleserne og deres fag folkehøgskolehverdagen i system. Det er mange som oppdager at det de driver med er teoretisk forankret og til og med forsket på. Det gir deres egen undervisningssituasjon tyngde og trygghet.

NYE TANKER

De aller fleste av foreleserne er hentet fra akademia og dermed utenfor folkehøgskolens sfære. De har faglig tyngde og erfaring. Det utfordrer studentene til å tenke nytt. I tillegg erfarer de at det er mye å hente fra fagkretser utenfor både det rent pedagogiske og eget fag.

TEORI OG PRAKSIS

All teori blir knyttet opp til praktiske oppgaver hentet fra studentenes egen hverdag, enten i gruppearbeid eller individuelt. Det er mye teori i faget, men nettopp fordi det knyttes opp mot studentenes egen undervisningssituasjon, blir teorien lettere tilgjengelig. Studiet oppleves som en berikelse mer enn en byrde i en hektisk hverdag.

NKF V FHF

Studiet bryter også ned mulige fordommer vi har om hverandres skoler (kristen og frilynt). Morgensamlingene studentene har er kanskje de eneste gangene vi opplever at skolene har forskjellig grunnsyn, for i diskusjoner og fagutveksling stiller studentene helt likt. De deler villig vekk sine erfaringer og undervisningsopplegg. Det er fantastiske mye å lære av hverandre.

KJENN DERES BESØKLESTID

Det er viktigere enn noen gang å kunne vise til folkehøgskolens unike tradisjon og pedagogikk. Derfor må skolene kjenne sin besøkestid og oppfordre til, og legge til rette for, at mange får muligheten til å ta utdannelsen og styrke skoleslagets pedagogiske kompetanse.

UTTALELSER FRA ÅRETS OG TIDLIGERE ÅRS STUDENTER:

Kjetil Hallre, Voss og Ringerike folkehøgskole, musikk, ansatt til sammen ni år, PPU-student 2020-21

Folkehøgskolepedagogikk var for meg et kjempeløft.

På den ene siden har jeg nå en bedre forståelse av den historiske konteksten fra skoleslagets spede begynnelse, samt de pedagogiske strømningene som Grundtvig jobbet med og mot.

På den andre siden føler jeg at jeg kan se et dypere perspektiv på våre hverdagslige utfordringer og muligheter – et teoretisk rammeverk til å utvide min forståelse og et bredere vokabular til å ordlegge meg.

Når jeg i tillegg fikk muligheten til å bli kjent med og jobbe sammen med så mange fine folkehøgskolefolk fra frilynt og kristen side, var det et år jeg er svært takknemlig for.

Hilde Grøthe, Kristiansand folkehøgskole, skolepastor, leder fellesfag og traineeinjen, ansatt i tre år, PPU-student 2023-24:

Gjennom PPU-studiet har jeg ved solid undervisning av dyktige fagfolk fått mer kunnskap om folkehøgskolens historie, verdi-grunnlag og pedagogikk. Det har gitt meg økt forståelse for betydningen av måten vi arbeider på, og hvordan vår pedagogiske tilnærming bidrar til folkehøgskolens mål om allmenndanning. Studiet har økt motivasjonen til å videreutvikle mitt eget arbeid som folkehøgskolelærer.

En fantastisk bivirkning av studiet er å bli kjent med engasjerte kolleger fra andre folkehøgskoler, bli klokere av å lytte til deres erfaringer og refleksjoner, og oppleve gleden i fellesskapet.

Bendik Nicolai Guldbrandsen, Karmøy folkehøgskole, BRO Afrika og Fokus Asia, ansatt i to år, PPU-student 2023-24

Det er flere ting som er bra med å ta folkehøgskolepedagogikk. Studiet er rett på sak og gir oss lærere en hel masse konkrete aktiviteter og øvelser som vi kan dra rett hjem og bruke. Samtidig får vi masse nye tanker og verktøy til hvordan å håndtere utfordringer som kan og vil dukke opp igjennom et folkehøgskoleår.

Det er nyttig å lære av foreleserne og å gjøre øvelsene de gir oss, men minst like givende er det å lære av de andre studentene på kurset. Klassen består av folkehøgskolelærere av alle slag. Helt fra de helt nye til de gamle traverne som har et hav av erfaring å øse av. Diskusjonene og utvekslingene av tanker og erfaringer som finner sted på studiets samlinger, er en gullgrube. Dette studiet er noe alle folkehøgskolelærere, samme hvor erfarne dere er, bør ta del i. Både for selv å lære og ta med nye metoder, tanker og triks hjem til din egen skole, men også for å spre egne erfaringer og løfte skoleslaget som helhet.

Illustrasjonsfoto: USN, Amalie Flostrand

Tre fysiske samlinger (august før skolestart, i begynnelsen av januar, mai etter skoleslutt) på Universitet i Sørøst-Norge i Porsgrunn

Syv nettmøter

To individuelle skriftlige oppgaver

To skriftlige gruppeoppgaver

Skriftlig individuell eksamen

Muntlig individuell eksamen

25 dager praksis på egen

Fem dager på besøkskole

Fagfelt (i tilfeldig rekkefølge):

Innføring i folkehøgskolepedagogikk

Sosialpedagogikk

Motivasjon, danning, læring

Praksisfellesskap

Bærekraft

Medborgerskap

Dannelsespedagogikk

Pedagogisk historie

Læringsteori

Elevene i sentrum

Folkehøgskolens identitet og rolle

Studiet tar hensyn til den enkeltes arbeidssituasjon og kan bli tilrettelagt deretter.

<https://www.usn.no/studier/folkehogskolepedagogikk/>

«EN GRUNN TIL Å LEVE»

På slutten av skoleåret ser man konturene av hva folkehøgskole påbegynner. Hva folkehøgskole kan bety. Hvor mye man får igjen for seine kvelder, vonde og gode samtaler, konfliktmegling, grensesetting, tilgivelse, omsorg og engasjement.

På oppløpssida mellom påske og 17.mai snakker vi mye om hvor langt vi har kommet siden skolestart og på avslutningsmiddagen med linja tar jeg en runde som for meg er årets høydepunkt.

«HVA SITTER DU IGJEN MED ETTER ET ÅR PÅ FOLKEHØGSKOLE?»

Hver og én må svare og de bruker så lang tid de vil.

Jeg har enda ikke opplevd en runde uten tårer og latter.

Det er folkehøgskole på sitt vakreste.

«Jeg har fått tilbake læringslysten»

«Jeg har endelig fått meg venner»

«Jeg har funnet gleden ved å stå på scenen»

«Jeg har begynt å stå på egne bein»

Den sterkeste av dem kom i fjor:

«Dere har gitt meg en grunn til å leve.»

Og når man har vært med på en elevs dannelsesreise et helt år så skjønner man hvor mye som ligger i det – og hvor sant det var for vedkommende. Jeg får fortsatt tårer i øynene når jeg tenker på det.

Kjetil Hallre,
lærer Ringerike folkehøgskole

Frilyntfolkehøgskole
Romerike Folkehøgskole

Første kveld på studietur i Stockholm! Elever fra Romerike fhs har vært på musikalen Ånglagård 🇸🇪 Den tidligere eleven @martinmathiesen_ gjorde en fantastisk opptreden i en av rollene 🙌

Frilyntfolkehøgskole
Stord Folkehøgskule

Elevene på linja "Norse" på stord fhs lærer norsk, utforsker kulturen, spiser god mat, og opplever alt det vakre Norge har å by på! 🇳🇴🇳🇴🇳🇴🇳🇴🇳🇴

Frilyntfolkehøgskole
Åsane Folkehøgskule

En sprek gjeng av elever fra Åsane fhs som har vært på sykkelturn i motbakker, tatt zipline, besøkt grotter og spilt basketballkamp mot elever på en lokal barneskole (de tapte 10-3 🙄)

SLUTT MED DET!

Du som ikke tror du kan gjøre en forskjell:

slutt med det!

MaxPower

NOTERT

LANDBRUK I MOTVIND

Norske gardar forsvinn. På berre ti år har over 6000 gardar blitt lagt ned og er borte frå den norske landsbygda. Ei ønska utvikling, seier ekspert.

Ifølgje landbruksministeren har vi nå nådd grensa for kor mange vi kan miste.

– Utviklinga har gått veldig fort, seier landbruksminister Geir Pollestad (Sp).

Sidan tusenårsskiftet er talet på bønder nesten halvert, frå over 70.000 til like over 37.000 bønder. Tal frå Statistisk sentralbyrå (SSB) viser at vi har ein nedgang på 6165 gardsbruk berre dei siste ti åra. Bøndene legg ned jamt over heile landet, bortsett frå Agder, der det har vore ein liten vekst.

Klassekampen

PA HJERTET

POP-UPPS!

Vebjørn Sands kunst traff meg tidlig. Det var noe med bildene fra Antarktis, noe med lyset, det hvite, det blå, som fanget meg.

En høstferie for noen år tilbake traff jeg ham tilfeldig på ærverdige Bergen Børs. Mannen min og jeg hadde booket en ti-retters smaksmeny på Bare restaurant. Lokalene var fasjonable, maten deretter og servicen upåklagelig.

Kvelden var som et eventyr, et dyrt et riktignok, og ennå gjensto desserten, til tross for at den akkurat var fortært.

For, idet vi skulle gå, kikket vi innom baren i nabolokalet. I hjørnet på en lekker, lyssatt bardisk, under en gedigen lysekrone, satt ingen ringere enn herr Sand og hans bror Aune.

Til venstre for dem satt et voksent par. Resten av bardisken var tom. Mannen mente det ikke var nok å beundre Sand på avstand og nærmest dyttet meg inn på den enslige stolen mellom Vebjørn og paret.

Vi bestilte et par drinker, og etter litt tid, kanskje var det da naboparet flyttet seg, kom vi endelig i snakk. Brødrene besøkte Bergen med Vebjørns pop-up utstilling. Jeg hadde fulgt med, og visste at de ennå ikke hadde besøkt Hønefoss.

Vågal til det ytterste tok jeg sats og inviterte de til hjembyen. Etter litt fram og tilbake på hva type lokaler de trengte ble det innlysende, det måtte bli gymsalen på folkehøgskolen. Jeg fikk Aunes nummer, og vi avtalte å ringes nærmere.

Deretter kom Vebjørn inn på sitt nyeste prosjekt. Han snakket om krigen, og om bildene, som var mange i antall, og enda større i format. Et prosjekt jeg senere forsto var Roseslottet i Oslo, en installasjon jeg naturligvis har besøkt i ettertid.

Vebjørn delte fra den krevende prosessen, om alt fra hvordan håndleddene verket til hvor vanskelig det var å male så store bilder.

Jeg burde sagt noe lurt.

I stedet ploppet det ut et forsøk på en morsomhet.

- Kan du ikke bare male mindre bilder, da?

Magien var brutt.

Jeg så det i blikket. Jeg skulle ikke ringe.

Det skulle ikke bli noen pop-up utstilling i folkehøgskolens gymsal.

Kristin Smith,
Ringerike fhs.

HEMME OLUSTAD

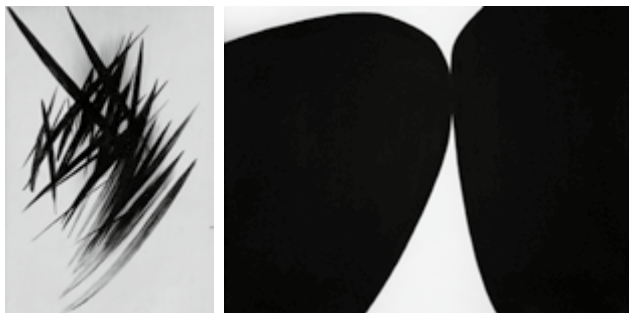
Kåre Kvijärvi, Kålhode, udateret.

SER PÅ SAMLINGEN MED ET SVART BLIKK

1. mars åpnet Hennie Onstad kunstsenter en ny samlingsutstilling. Fifty Shades of Black tar utgangspunkt i kunstsenterets samling av mørkere verk.

Sonja Henie og Niels Onstad både samlet og var personlig venner med Pierre Soulages (1919–2022). Den franske maleren omtales gjerne som maleren av svart eller alle svarte nyanser. Med utgangspunkt i Soulages' mange verk i samlingen, tar utstillingen for seg flere kunstnere som har vært opptatt av og bruker det svarte i kunsten sin.

– Å forvalte en kunstsamling innebærer å aktualisere den og se på den på nye måter. I denne utstillingen har vi valgt å bruke svart som utgangspunkt og stille spørsmål som: Hva er svart? Er svart en farge, en blanding av alle farger, eller fravær av lys? Kunstnerens fascinasjon for svart løper gjennom hele kunsthistorien. Fargen påvirker alt den blandes i; den fremhever og understreker, sier Caroline Ugelstad, sjefskurator og direktør for samling og utstillinger ved Henie Onstad Kunstsenter, som har kuratert samlingsutstillingen i dialog med Henie Onstads male-rikonservator, Hilde Berteig Rustan.

Hans Hartung, T.59-2, 1959. Anna-Eva Bergman, Pierres de Castille IV, 1970.

Verk fra Henie Onstad-samlingen, Erling Nebys samling, Sparebankstiftelsen DNB og ett innlån viser til sammen 50 nyanser av svart. De presenterer ulike teknikker, tema og uttrykksformer, med fargen som en fellesnevner. Utstillingen viser både maleri, fotografi, tegninger i blekk, skulptur og vev. Paralleller trekkes til Soulages' samtidige, som Hans Hartung (1904–1989) og Karel Appel (1921–2006), og til norske kunstnere som Anna-Eva Bergman (1909–1987), Olav Strømme (1909–1978) og Per Inge Bjørlo (1952–). Andre kunstnere forholder seg til svart gjennom nyanser, som Ann Cathrin November Høibos (1979–) tekstiler i en gråtoneskala. Kåre Kivijärvis (1938–1991) fotografier fremhever svart bevisst gjennom ulike mørkeromsteknikker, mens svart for Rafiki (1989–) har et innhold som handler om langt mer enn bare en farge.

– Historisk har svart vært synonymt med både sorg, makt, fruktbarhet og eleganse. Nesten like mange assosiasjoner som nyanser i utstillingen. Vi ønsker med dette utvalget å undersøke svart som et fremtredende tema i modernismen, en periode der kunstnere virkelig begynte å utforske svart for den svarte fargens egen skyld, og hvordan dette kommer til uttrykk i samlingen. Samtidig henter vi frem samtidskunstnere med andre perspektiver på det svarte, sier Ugelstad.

– Særlig spennende er det å vise Pierre Soulages' malerier, som svært sjeldent har vært vist på kunstsenteret i nyere tid.

I tillegg til Soulages, vises verk av disse kunstnerne: Josef Albers, Karel Appel, Anna-Eva Bergman, Per Inge Bjørlo, Jan Groth, Gunnar S. Gundersen, Hans Hartung, Ann Cathrin November Høibo, Inghild Karlsen, Kåre Kivijärvi, Wifredo Lam, Camilla Løw, Edvard Munch, Linn Pedersen, Pablo Picasso, Rafiki, Zdenka Rusova, Torbjørn Rødland, Nicolas de Staël, Olav Strømme, Bjørn-Sigurd Tufta og Jakob Weideman.

ØK

Pierre Soulages, Maleri 16.10. 1983, 1983, Maleri, 22. mars, 59, 1959 og Maleri, 8.august, 58, 1958.

Oppsummert:

Tittel: Fifty Shades of Black

Utstillingsperiode: 01.03.–04.08.2024

Kurator: Caroline Ugelstad og Hilde Berteig Rustan

Sted: Henie Onstad Kunstsenter. Høvikodden – Bærum.

Hjemmeside: hok.no

PODKAST:

DANNINGSREISA

Det er mange måter å arbeide med skoleutvikling på. Å synliggjøre hva vi holder på med, vekke engasjement og styrke den interne samtalen i folkehøgskolen. Podkast er en av dem, og nå prøver vi å bidra til dette gjennom podkasten og hjemmesiden «Danningsreisa (www.danningsreisa.no).

I et drøyt år har en komité bestående av tre representanter fra Folkehøgskoleforbundet (FHF), to fra Norges kristelige folkehøgskolelag (NKF). Med god hjelp fra Katinka Salomonsen Grane, politisk rådgiver i Folkehøgskolerådet, har Einar Opsvik, leder i FHF, Frida Isungset, Sogndal og Lofoten folkehøgskole, Jakob Steenberg Thompson, Sund, Henrik Seglem Grydeland fra Solborg, samt undertegnede sakte og tålmodig prøvd å utvikle en plattform som kan tjene skoleslaget. Hva er så status?

HJEMMESIDE

Hjemmesiden har vært klar en god stund nå. På www.danningsreisa.no finner interesserte en mer detaljert beskrivelse av prosjektet samt en ressursbank for å arbeide med reiser i folkehøgskolen - med **danning** som overordnet perspektiv. Her finner du informasjon om gode bøker og artikler som vi i komiteen har hatt glede av i vårt eget arbeid. En egen fane viser til boken «Reisens pedagogikk», som NKF ga ut i 2012. Boken inneholder en serie essays, første opplag ble utsolgt, og siden har den vært tilgjengelig i PDF-format. Nå er boken tilgjengelig via hjemmesiden.

PODKAST

Å sette opp en podkast er ikke krevende. Det er gjennomføringen som i en travel hverdag kan være utfordrende. Ulike omsendigheter (sykdom, andre oppgaver) har ført til at publiseringsgyppighet ikke har vært så jevnt som først planlagt. Imidlertid

kan den interesserte lytter finne tre episoder som ligger klare: Samtaler mellom undertegnede og globallærer på Solborg, Henrik Seglem Grydeland, en prat med Morten Olsen på Hurdal Verk folkehøgskole om reiser som forberedelse, og med rektor Per Egil Andersen på Elverum, som setter reisen inn i et dannelsingsperspektiv.

TING I VENTE

På tapetet ligger samtaler med Jakob Thompson på Sund, Christian Lomsdalen, doktorgradsstipendiat på Universitetet i Bergen, kjent fra en av Norges største skolepodkaster, «Lektor Lomsdalens innfall» og forfatter av boken «Burde vi det?» om lærerrollen og profesjonsetikk, og en prat med NRK sin korrespondent i Nairobi, Vegard Tjørhom. Tjørhom er tidligere elev på Valdres folkehøgskole, som ble starten på et sterkt og brennende engasjement for Afrika som kulminerte i Nairobi i tillegg til flere andre episoder.

Vi har også gjort avtaler med flere andre spennende aktører. Øyvind Brandt, vår egen fagbokforfatter, har skrevet boken «Uten fasit», mens Trygve Sunde Kolderup er mannen bak den helt ferske boken «Reis bedre – En guide til større inntrykk med mindre avtrykk», bare for å nevne noen som ligger i køen.

TIPS OSS

Målet er å ha alle disse episodene klare ved utgangen av juni, før vi setter strek for fokuset på reisene som dannelsingsprosjekter. Ønsket er at dette skal være starten på en større «reise» der folkehøgskolen som en dannelsingsreise er det store temaet. Har du innspill, tips til tema eller gjester? Ta kontakt med Einar Opsvik, som tok initiativet til prosjektet, eller Geir Ertzgaard, som holder en hånd på podkasten.

Geir Ertzgaard

FAVORITTER FRA NORSK SANGBOK

Sangen jeg ønsker å belyse passer perfekt for sommerårstiden vi nå befinner oss i, med sine varme, sene kvelder og sosiale sammenkomster. Det er en tid som skaper mange gode øyeblikk, enten man er alene eller sammen med venner og kjære. Noen vil kanskje synes det er et litt «kontroversielt» valg, siden mange forbinder denne sangen med juletider, men for meg er den svært allsidig.

Sangen jeg vil fremheve er *Bella Notte* (vakker natt på italiensk), en sang som trolig er kjent for de fleste. For de av dere som kanskje ikke helt klarer å plassere sangen, og ønsker en oppfriskning, så kommer den altså fra Disney-filmen *Lady og Landstrykeren* fra 1955. Den er komponert av Sunny Burke og Peggy Lee, og i filmen ble den fremført av George Givot sammen med Bill Thompson og Disneys studiokor.

For meg vekker *Bella Notte* assosiasjoner til pasta og pizza, sommer og varme, hyggelige stunder og uteserveringer i trange sør-europeiske gater. Det er kanskje ikke overraskende, med tanke på at sangen spilles mens Lady og Landstrykeren nyter et romantisk pastamåltid en sen sommerkveld under den klare stjernehimmelen, og avslutter med en nydelig spasertur i parken.

«Bella Notte» tilhører sjangrene italiensk kjærlighetsballade og italiensk inspirert pop, to sjangre som ikke så overraskende passer godt sammen med pastalaging. Til tross for at jeg mener «Bella Notte» er en flott sang for sommerdager og kvelder hvor man skal lage retter fra det italienske kjøkkenet, må jeg likevel innrømme at jeg også synes den er fin å høre på rundt juletider.

Denne allsidigheten gjør *Bella Notte* ekstra fin, da den passer utmerket til pasta- og pizzalaging, men også som en julesang. Kanskje er det nettopp dette som gjør den til en sang som kan settes pris på av både små og store, gamle og unge. Til slutt vil jeg oppfordre dere til å sette på sangen og tenke på de gode tingene i livet. Kanskje vil dere også da oppdage at *Bella Notte* er en sang som passer utmerket året rundt.

John-Marius Tønnesen,
Informasjonskontoret for folkehøgskolen

BLIKK FRA KAIKANTEN: EN AV OSS

Vi har vokst opp med den alle sammen. Den er en del av lydsporet når vi er ute i skogen om sommeren. Sitter der på greina si og teller til sju med ei munter lita sløyfe til slutt i strofa si. Ja, kanskje er den så djupt forankra i skogens - eller parkens - bakgrunnslyd at vi ikke legger merke til den.

Sånn er det jo gjerne med alt det vanlige, det som er der heile tida. Vi blir døde og blinde for den skjønnheta det bærer i seg.

Jeg snakker naturligvis om bokfinken, som plutselig fikk ei ny betydning for meg denne våren.

Det skjedde langt fra bryggekantene heime, faktisk så langt unna som man kan komme på det europeiske kontinentet. Jeg var midt inne i det som finnes igjen av den gamle naturtypen i Las Marismas i Spania. Omgitt av korkeiker, ville oliventrær, eukalyptus og en tett undervegetasjon av mastiktrær, jordbærtrær og myrtelyng. Dette er et myrlendt, vått landskap avbrutt av områder med sanddyner. Altså en ytterst variert biotop i et tilnærma tropisk strøk. Jeg var der for å se på fugler, og det var ingen bomtur. Her høres alle lyder, og en nordbo som meg får oppleve et utall av sjeldenheter. Hærfugl, dvergdykker, rødfalk, kvithodeand, vendehals og mange fler. Jeg befant meg kort sagt i et eventyr av lukter og lyder og spennende vekster.

Og så er det at det skjer. Jeg står musestille og kikker inn i krattskogen der minst to sørnattergaler kjemper om oppmerksomheta. De er alltid irriterende vanskelig å få øye på. Klarer å holde seg skjult sjøl om de bare er tre meter unna og fløyter ville varianter av den imponerende sangen sin. De sitter begge på den ene sida av stien min, men hør.....hvem er det som synger på den andre sida? I himmelens guders navn, er det ikke...? Jovisst, det er bokfinken. Plutselig en kjent dialekt i urskogens mylder. En kveder blant flamenco-sangerne. Men den klarer seg, den klarer seg virkelig godt. Plutselig trer skjønnheta i bokfinkens sang fram som en skinnende fiolin i orkesteret jeg er omgitt av. Den er en av oss og altså fullt på høyde med det beste i utlandet, som man sier. Strofa er den samme som jeg hører fra soveromsvinduet mitt når jeg våkner om morran heime i Lofoten. Men fra nå av altså med en klang av verdensformat.

Brynjar Tollefsen

PROSJEKT:

VIL GI UNGE VOKSNE ØKT OPPLEVELSE AV LIVSMESTRING

Seljord folkehøgskule er prosjekteier for et fireårig prosjekt «Ungt innanforskning», som skal bidra til bedre inkludering av ungdom. AiR (Nasjonalt kompetansetjeneste for arbeidsrettet rehabilitering i Rauland) er prosjektleder og de har et samarbeid med Sykehuset i Telemark og USN (Universitetet i Sørøst-Norge). Prosjektet ble startet i 2022 av Seljord fhs og miljøet i Rauland, og avsluttes i 2026. Fylket (Telemark og Vestfold) har bevilget 2 millioner kroner til dette arbeidet.

Vi møtte Marit Lien Homme, internatleder og lærer, og Kristine Rønning, rektor, for en prat. Det er Marit som er prosjektleder ved Seljord. De forteller at dette er et utviklingsprosjekt som først og fremst går på kompetanseheving. De skal lære av hverandre og har, og utvikler, kartleggingsverktøy som brukes med elevene ved skolen. – Det kommer alltid elever som har utfordringer – her trenger vi mer kompetanse og refleksjon. Det er spesielt viktig med refleksjon i personalet, de er med i prosessen, understreker Lien Homme.

Det er også gode sidevirkninger gjennom dette arbeidet. De møter deltakere i andre prosjekter og det er opprettet god kontakt med NAV, det kan være aktuelt å få inn elever fra oppfølgingstjenesten i framtida. Det er Lill-Katrin Nyhus fra AiR i Rauland som er prosjektleder for det hele – og ansvarlig for koordinering, framdrift og rapportering.

MÅLSETNINGER I PROSJEKTET

Hovedmålet i prosjektet er å gi unge voksne økt opplevelse av livsmestring. Dette oppnås ved å identifisere årsaker til utenforskap, øke motivasjonen for å starte/ fullføre læretid, arbeid eller studie. En vil også øke opplevelse av inkludering hos de unge, og evne til å inkludere andre.

Andre delmål i prosjektet:

- Etablere rutiner for oppfølging av elever og unge med utfordringer på Seljord fhs.
- Øke kompetansen hos tilsatte ved Seljord og AiR om ungdoms helseutfordringer.
- Innarbeide metoder (samtaler, aktiviteter og kartleggingsverktøy) og rutiner for håndtering og forebygging av helseutfordringer.
- Utarbeide kurs- og undervisningsmaterieill til eget bruk og for andre folkehøgskoler.

Det ligger også i prosjektet å utvikle en metodebank.

Kristine Rønning forteller at personalet har vært veldig motivert i dette arbeidet. Kartleggingsverktøy, en spørreundersøkelse, utføres med elevene høst og vår. Det dreier seg om hva folkehøgskoleåret har gjort med dem, det sosiale, om å få venner, søvn, psykisk og fysisk helse og kosthold – blant annet. I det videre arbeidet med resultatene har de et godt samarbeid med, og kan hente kompetanse fra, USN.

Prosjektleder: Marit Lien Homme
Rektor: Kristine Rønning

MÅLET ER Å HJELPE UNGDOM

Gjennom kartleggingsverktøyet ønsker de å fange opp elevens utfordringer på et tidligere stadium, og avdekke hvem som sliter og hva som virker. Elevene har vært med på å utforme spørsmålene. Resultatene og spørsmålene brukes også i de formelle elevsamtalene mellom lærer og elev.

Målet er å hjelpe ungdom til bedre helse gjennom positivt fokus og et godt fellesskap. De ønsker å få en oversikt over den fysiske og psykiske utviklinga/progresjonen til elevene i løpet av folkehøgskoleåret/oppholdet på AiR. Det planlegges også en oppfølgingsstudie av hvordan livsstil og psykisk helse som barn og ungdom hos telemarkinger født 1997 påvirker livsstil, arbeidsevne og utenforskap hos unge voksne.

De er midt i prosjektperioden som avsluttes i 2026. Vi ønsker lykke til videre!

Øyvind Krabberød

NASJONAL KOMPETANSETJENESTE FOR ARBEIDSRETTET REHABILITERING

Kompetansetjenesten er etablert for å bygge opp og spre kompetanse om arbeidsrettet rehabilitering. Arbeidsrettet rehabilitering dreier seg om å iverksette målrettede tiltak for å bedre pasienters funksjon slik at han/hun kan få tilbake eller ta vare på sin arbeidsevne.

Tjenesten driver forskning og kvalitetsutvikling, formidling gjennom kurs og konferanser, utdanning av helsepersonell, deltakelse i eksterne regionale og nasjonale prosesser og drift av nettverksmodell og læringssystem.

Tjenesten har som mål å bygge opp kompetanse i alle helseregioner slik at det etableres faglige nettverk som på sikt kan overta og videreføre dette arbeidet lokalt.

Tjenesten er lokalisert til Rehabiliteringssenteret AiR i Rauland.

DEMOKRATI:

NORDIC FOLK HIGH SCHOOL SUMMIT

Med demokrati som overskrift samlet Nordisk folkehøgskoleråd (NFR) til konferanse på Sundgårdens folkehøgskola ved Helsingborg 11. til 12. april. Det var totalt 66 deltakere fra alle de nordiske landene og bidrag fra Ukraina og United Kingdom.

Tekst og foto: Øyvind Krabberød

«Demokratiet er under press – det er avhengig av et opplyst og aktivt sivilsamfunn. Det er med andre ord et stort behov for demokratisk danning, og særlig for de unge. Vi ser at dette blir viktigere og viktigere, med pressede demokratier verden over. Det er krig i Europa, og vi står overfor utfordringer som polarisering, fallende demokratisk engasjement, sosial ulikhet og klimakrise. Nye samfunnsstrukturer- og mønstre som blant annet digitalisering, er også ledd i de økende prestasjonspress-trendene og mentale helseutfordringer. Det er de unge som skal finne fremtidens løsninger. Det er derfor helt nødvendig å tenke nytt om danning som et sentralt redskap for å bevare demokratiet, og tenke kreativt om hvordan vår sektor kan styrke og ruste dem som skal løse disse utfordringene.»

Dette var bakgrunnen for konferansen i Helsingborg.

Leder i NFR Lisbeth Trinskjær åpnet konferansen. Hun understreket at demokratiet er under press. Hun spurte: Hvor er vi som folkehøgskole? Bidrar vi til demokratisk beredskap – er vi en forandringskraft, eller brukes vi for ren underholdning – i tilfelle en dyr underholdning? Spurte hun retorisk. Hun pekte på utfordringer for demokratiet i dagens verden:

- Et mindre tillitsbasert samfunn
- Økt polarisering
- Mindre homogene samfunn
- Vanskeligere for ungdom å tolerere uakseptable syn
- Generasjonskløft – verdier skifter
- Klimakrise – behov for upopulær politikk
- Krig i Europa – økt opprustning. Militære investeringer øker
- Global nedgang i liberale demokratier

1.

2.

1. Mye nordisk sang – solid ledet av Rasmus Skov Borring. 2. God deltakelse på demokratikonferansen på Sundsgården Folkehøgskola i Helsingborg. 3. Panelsamtaler. 4. F.v. Leder i NFR Lisbeth Trinskjær og generalsekretær i Nordisk ministerråd Karen Ellemann.

NORDENS «GULL»

Generalsekretær i Nordisk ministerråd, Karen Ellemann, fulgte opp med et innlegg om Nordens rolle i verden i dag – for å styrke demokratiene. – Vi kan ikke ta demokratiet for gitt, det er noe vi må jobbe med og for hver eneste dag. Alle skal ha like muligheter til å bidra og delta, men vi lever i en verden mellom frihet og undertrykkelse, understreket hun.

Ellemann viste til Nordens «gull» – et samfunn med den høyeste grad av tillit i verden, men at vi er helt avhengige av at den hele tiden næres. – Vi har sterke demokratier i Norden, og med vårt fundament må vi stå i første rekke i kampen for menneskeverd og demokrati i verden, avsluttet generalsekretæren.

DEMOKRATI I PRAKSIS

Vi fikk videre to panelsamtaler. Om unges deltakelse i demokratiet i Europa i dag. Det ene panelet med internasjonale deltakere: Inna Dzhura fra organisasjonen Building Ukrain Together, BUR, Melanie Lenehan, rektor ved Fircroft College og Adult Education i Birmingham, Åke Larsson fra Kista Folkehøgskola i Sverige og Magne Ekker fra Nansenskolen – gikk nærmere inn på hvordan demokratiarbeidet kan følges opp i praksis. Innspillene fra panelene ble tatt videre i gruppesamtaler – walk and talk.

Siste dag fikk deltakerne bryne seg på hva som er de største demokratiske utfordringene i dag – rikelig med tid var satt av til samtaler. Vi fikk også høre fra elever ved Kista Folkehøgskola og Nansenskolen om hvordan de opplever å være unge, demokratiske borgere og hvilke utfordringer de ser.

Vi takker Nordisk folkehøgskoleråd for en viktig og god konferanse. Her ble folkehøgskolens samfunnsoppdrag og hvilken oppgave bevegelsen har grundig belyst. Folkehøgskolene skal være viktige verksted for demokratisk danning – som gir deltakerne nødvendig bevissthet og verktøy for å videreføre demokratisk engasjement og deltakelse i formelle og uformelle settinger i samfunnet.

3.

4.

BOKANBEFALING:

ARGUMENTER FOR MENNESKER – ARGUMENTER FOR FOLKEHØGSKOLE

«Du må lese denne her», sa min danske søster, og viste meg en bok som nylig (2023) er gitt ut i Danmark. Hun kjenner til mitt engasjement for folkehøgskole, og mine tanker om utfordringer med myndiggjøring i en tid med økende innslag av for eksempel kunstig intelligens i våre liv. Boken bærer tittelen «Argumenter for mennesker» og er skrevet av Christiane Vejlø, som er fremtidssanalytiker og i mer enn 20 år har vært opptatt av forholdet mellom mennesker og (avansert) teknologi, blant annet som bloggeren 'elektronista'.

Etter å ha trålet alle bokbutikker i Odense, hvor jeg til slutt fant det siste eksemplaret i Syd-dansk universitets studentbokhandel, var det tid for å sette seg ned i leselampens skjær. Boken er lettlest, selv for oss norske nordister, og består av to deler. Det publiseres stadig skrifter om den digitale KI-fremtidens fagre muligheter og apokalyptiske farer. Men denne boken ser det fra en litt annen synsvinkel. Vejlø oppsummerer i bokens relativt korte innledende første del hva teknologien allerede nå er i stand til og mye av de erfaringene, forestillingene og refleksjonene mange gjør seg over den stadig raskere utviklingen.

Kunstig intelligens (KI) vil unngåelig ha konsekvenser for hva det vil si å være menneske i fremtiden, skriver Vejlø. Men hun er håpefull på mennesket vegne, der hun i hoveddelen bringer ni argumenter, og dermed et overbevisende forsvar for mennesket i møte med KI. Gjennom tankevekkende anekdoter, chatbotsamtaler og intervjuer med forskere får forfatteren frem hvor selv de mest tenkelig avanserte selvlærende maskiner kommer til kort overfor mennesket. Det handler om at mennesket har selvbevissthet, sanser, føler, elsker, er sosiale, skaper, er (for det meste) gode, feiler, tror og dør.. For eksempel skriver hun at KI kan simulere menneskelige aktiviteter og løse viktige utfordringer, men kan ikke være menneske. Maskiner kan konstatere at det er kommet nedbør, men er ikke i stand til å kjenne magien i å stå ute i regnet.

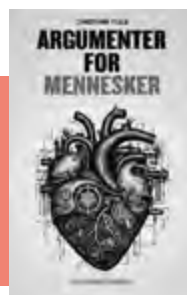
Vejlø er også inne på hvordan den stadig mer avanserte teknologien, via sosiale mediers mekanismer og utallige (ofte forskjønnende) filtre, kommer mellom mennesker og fordreier både selvbilde og oppfattelsen av den ytre verden. Derfor poengterer hun hvorfor det er stadig viktigere å få til det fysiske (analoge) møtet mellom hele mennesker og konstaterer at «Vores livskvalitet er ligefrem proporsjonal med vores evne til at være menneske i fællesskab med andre mennesker. Sosial intelligens er en af de vigtigste menneskelige egenskaber.»

Boken bringer dermed et dobbelt budskap. Fremtidens stadig mer avanserte og utfordrende teknologi mener forfatteren kanskje eller forhåpentligvis vil 'tvinge' mennesket til å bli mer menneske. Men det krever at vi klarer å håndtere teknologiske, biologiske, sosiale, etiske og politiske dimensjoner slik at utviklingen ikke fører til at teknologien tar styringen, men i stedet bidrar til å utvikle en human verden, hvor det også i fremtiden vil være argumenter for mennesker.

For det andre blir bokens argumenter for mennesker indirekte også argumenter for hvor viktig det er å ta vare på, og kanskje utvikle, folkehøgskolen videre som livets skole eller skole for livsopplysning, som jo nettopp baserer seg på det dessverre mer og mer sjeldne fysiske ufiltrerte møtet mellom hele mennesker av kjøtt og blod. Argumentene i boken er for så vidt ikke nye i folkehøgskolesammenheng. Men boken presenterer de sett utenfra, hvor de får en ny dimensjon i lyset av utviklingen vi står midt oppe i.

Også vi i folkehøgskolen må kjenne til og være opptatt av den teknologiske utviklingen, som roper på mer etikk og filosofi inn i våre liv for nettopp å belyse hva det vil si å være menneske i en teknologisk utfordrende tid, tenker jeg, i det jeg slår sammen boken og sier «Takk for anbefalingen!»

Øyvind Brandt

Argumenter for mennesker, Christiane Vejlø,
Elektronista media, 2023, (239 sider), DKK 229,-
<https://argumenterformennesker.elektronista.dk/>

DEBATT

HVORFOR REPARERE NOE SOM FUNGERER?

På rektormøtet i januar 2024 vedtok vi å endre opptaksdatoen til folkehøgskolene i Norge fra 1. februar til 15. november. Den gamle opptaksdatoen hadde man blitt enige om på et lignende møte i 1977. Avtalen om å ikke ta opp elever før 1. februar har blitt fulgt av alle folkehøgskolene, men det har etter hvert kommet noen unntak. Det viktigste unntaket har vært utenlandske søkere som trengte tidligere svar for å få behandlet visumsøknadene sine i tide til skolestart, men det har de siste årene blitt flere unntak, og det har vært pekt på at den felles opptaksdatoen var i ferd med å bli uthulet på grunn av alle disse unntakene. For mange har imidlertid 1. februar fungert helt fint.

DEBATTEN OM OPPTAKSDATOEN

I forkant av møtet ble saken diskutert på Lederforum, og det ble gjort en spørreundersøkelse blant rektorene for å kartlegge behov og ønsker. Da saken kom opp på rektormøtet fremsto den allikevel som dårlig forberedt, og den påfølgende debatten på møtet var springende og preget av en mangel på overordnet refleksjon rundt folkehøgskolesektoren og hvordan avgjørelsen ville påvirke den.

Informasjonskontorene mente at en felles opptaksdato var viktig for markedsføringen av skoleslaget, og på rektormøtet gikk de inn for å flytte datoen fra 1. februar til 15. november. Begrunnelsen var at man med denne endringen fjernet behovet for unntak fra regelen, og at vi fikk en dato som alle skolene ville overholde.

Fra informasjonskontorenes side ble det

ikke lagt fram noen form for analyser eller vurderinger rundt hvordan endringen ville påvirke søkningen i årene som kommer. Det hele fremsto som en sak som primært var blitt behandlet som et politisk spørsmål; det var gjort felles drøftinger på styrenivå. Hovedutfordringen for informasjonkontorene hadde tilsynelatende vært å finne en omforent løsning som gjorde det mulig å beholde en felles opptaksdato.

Under debatten på rektormøtet kom det opp mange ting: opptak til bibelskoler, inntak til militæret, søknadsfristene til fagskoler og høyere utdanning, krav fra eierorganisasjoner, tidspunkt for veiledersamlinger for videregående skoler, planleggingshorisonten til ungdom, skolenes organisering av markedsføringsarbeid og opptaksrutiner, andre aktuelle datoer, muligheten for å løpende opptak, for å nevne noe. Ettersom forarbeidet til informasjonkontorene tilsynelatende kun hadde handlet om unntakene fra datoen og lojaliteten til felles opptaksdato, så ble debatten rundt disse aspektene ved saken svært springende og mer basert på personlige erfaringer, anekdoter, følelser og antagelser, enn analyser og fakta.

Som en avslutning på det hele var det en avstemning. Rektormøtet gjør normalt ikke vedtak; det er mer et møtested hvor saker belyses og diskuteres. Nå skulle det gjøres en «bindende» avtale mellom skolene, men bare 55 av 84 skoler hadde sendt noen til møtet. 36 av de 55 rektorene som var på møtet stemte for å flytte opptaksdatoen fra 1. februar til 15. november, gjeldende fra neste skoleår.

ET SKOLESLAG SOM KONKURRER MED SEG SELV

Alle folkehøgskoler trenger å rekruttere nye elever hvert eneste år. Derfor kappes skolene om å tilby de mest attraktive studietilbudene slik at søkerne velger akkurat dem. Det er sterk konkurranse mellom skolene. Nå er sektoren inne i en periode med fallende søkertall og konkurransen mellom skolene skjerpes.

I en slik situasjon blir marginene viktige, og det er helt sikkert riktig at det er skoler som har mistet elever på grunn av at opptaket startet 1. februar. Søkerne har allerede valgt andre alternativer, og folkehøgskole er ikke lengre aktuelt for dem. I et slikt perspektiv gir det mening å gå inn for en tidligere opptaksdato.

Samtidig er det en trend som viser at elevene søker senere enn før. Det er kun et fåtall skoler som fyller skolen i løpet av februar måned. Da kan det diskuteres om en tidligere opptaksdato vil føre til flere søkere. Det kan hende at en tidligere opptaksdato vil føre til at flere søker tidligere igjen, men det kan også slå ut motsatt ved at de sene søkerne ser at opptaket startet for lenge siden, og derfor tror det er for sent å søke. Det er ikke presentert noen analyser som kan gjøre oss klokere rundt dette, så her er alle antagelser like gode.

Alternativene løpende opptak og senere opptaksdato er fortsatt bare overfladisk diskutert. Hva er argumentene for og mot? Er det noen som har gjort en analyse eller utredet disse alternativene?

I møte med de turbulente tidene som skoleslaget står overfor vil det være viktig at hele skoleslaget klarer å samarbeide, *samtidig* som vi konkurrer om elevene. Det er så mye som er uklart etter prosessen, og det er kanskje derfor jeg kjenner på behovet for å diskutere dette videre, slik at vi får forankret vedtaket. Vi kan selvsagt hoppe bukk over denne debatten og hive oss rett inn i organiseringen av markedsføringsarbeidet, men akkurat nå er det mange som ikke skjønner helt hvorfor vi skal begynne å ta opp elever på høsten. 36 rektorer gjorde et valg som påvirker alle folkehøgskolene. Før vi går videre, må vi få klarhet i *hvorfor* det var en god idé å flytte opptaksdatoen?

Tore Haltli,
 rektor Fana folkehøgskule

DEBATT – SVAR TIL TORE HALTLI

RETTER BAKER FOR SMED

Jeg skjønner at Tore Haltli er frustrert over at opptaksdatoen ble endret på Rektormøtet. Jeg mener dog at han retter baker for smed for det er ikke informasjonskontorene som har ønsket en endring av opptaksdatoen, men Tores medrektor.

Informasjonskontorets anliggende har hele tiden vært å sikre at folkehøgskolene har en felles opptaksdato, slik Tore er inne på. Vi har ikke hatt noen sterk mening om hvilken opptaksdato som er den beste da det er gode argumenter for både 15. november, 1. februar og også flere av de andre forslagene som har vært brakt til torgs. Med en tidligere opptaksdato vil vi forhåpentlig kunne huke tak i noen av de rundt 3000 personene som søker tidlig, men som ikke takker ja til plass 1. februar. Med fortsatt opptaksdato 1. februar ville vi kunne bygget videre på mange års markedsføring av opptaksdatoen vår. Gode argumenter i begge retninger, altså. At vi valgte å foreslå en ny opptaksdato 15. november handlet først og fremst om at vi vurderte at det var denne datoen det var enklest å oppnå enighet om, men valget var rektorenes.

Informasjonskontoret har hele tiden hatt en tydelig mening om at en felles opptaksdato er viktig. Det er fire grunner til dette:

1. Å sikre god felles kommunikasjon rundt søknader og opptak til norsk folkehøgskole i stedet for at hver enkelt folkehøgskole måtte kommunisere egne opptaksregler med den forvirringen og frustrasjonen dette ville kunne skape i målgruppen
2. Å sikre at vi kan markedsføre felles opptaksdato tungt og gi ungdommer en «best før»-dato å forholde seg til
3. Å sikre at det ikke blir konkurranse mellom skolene om å hente inn elever flere år før skolestart og dermed også sikre at ikke skolene må ha på plass linjer og priser i mange år før linjen tilbys
4. Å sikre at ikke søkerne må søke flere år i forveien for å få plass på populære linjer og skoler

Avtalen om felles opptaksdato 1. februar har, som Tore peker på, en lang og god historie. Avtalen var aldri et vedtak, men en slags «gentlemen's agreement» skolene

imellom. De norske folkehøgskolene har ingen fora der de kan vedta noe som omhandler egen og andre folkehøgskolers virksomhet og er derfor avhengige av en enighet som står seg over tid.

Informasjonskontoret har håndtert denne avtalen gjennom å markedsføre den til mulige søkere, og har også fungert som et slags mildt politi når vi fikk melding om mulige brudd på avtalen, som det for øvrig har vært få av helt fram til den siste tiden der antall brudd har økt. Å være politi overfor skolene har aldri vært en av våre favorittoppgaver da vi mener at vi fungerer bedre som hjelp og støtte til skolene enn som strenge oppsynsmenn, men vi har tatt oppgaven fordi det har vært behov for det. Jeg vil dog understreke at informasjonskontoret aldri har hatt, eller ønsket, noe ris bak speilet overfor skoler som ville bryte felles avtaler.

De siste årene har informasjonskontoret registrert økende misnøye med den felles opptaksdatoen blant rektorene. Denne misnøyen har vært meldt inn i stadig større omfang og har også blitt tatt opp på flere styremøter over tid. Til sist ble det vurdert slik at faren for omfattende brudd på den frivillige avtalen mellom folkehøgskolene var overhengende og vi satte derfor i gang en spørreundersøkelse for å kartlegge holdningen til opptaksdatoen blant rektorene. Dette for å sikre at alle fikk muligheten til å bli hørt og at det ikke bare var de mest høylytte som kom til orde.

Etter at spørreundersøkelsen kartla at misnøyen med 1. februar var utbredt valgte vi å legge det ut til diskusjon blant rektorene på Lederforum og siden på Rektormøtet med forslag om at rektorene skulle diskutere, og stemme, seg fram til en ny enighet.

Resultatet ble som det ble. En ny felles avtale rektorene imellom, nå om at skolene tidligst kan ta opp elever til helårskursene 15. november året før og at det ikke er unntak fra dette.

Dorte Birch,
daglig leder IF

NOTERT

FORSVARE DEMOKRATIET

«Dette er året då alle som vil forsvare demokratiet, må slutta å vera naive. Vi må verna alt som trugar vår eigen demokratiske samtale. Vi må samla stå opp mot autoritære maktpersonarar som vil undergrava demokrati og val.»

Johannes Morken i Vårt Land

GUTANE SOM GLAPP

Eg trur menn ikkje kjenner seg heime i velferdsprosjektet til den breie venstresida. Ein stor del av arbeidarklassen er menn som no stemmer Frp. Venstresida har ikkje no nok for å få dei tilbake. Det er et viljapolitisk prosjekt for å tekkast ein annan veljarmasse, nemleg den velutdanna middelklassen – lærarar, advokatar og andre høglønte yrkesgrupper.

– Verdiar som fellesskap og velferdsgode burde vel tiltrekje seg unge menn frå arbeidarklassen?

– Unge menn er optekne av friidom, og dei identifiserer seg ikkje med velferdsstaten. Venstresida har ikkje klart å vise at sosialdemokratiet også er et friidomsprosjekt. Det siste dømet på det var i debatten om privatskular, som stranda då Ap ikkje var tydeleg på at det berre er dei profittdrivne privatskulane dei vil forby.

– Eg trur venstresida framstår som autoritær for unge menn.

Jørgen Lorentzen i Dag og Tid

OM SIONISME

– Jeg tar avstand frå sionismen, sier kunstner Victor Lind. Men blant norske jøder hersker det ambivalens om det omstridte begrepet.

– Krigen på Gaza startet ikke 7. oktober 2023. Norske sionister vil ha oss til å glemme at Israel har angrepet og undertrykt det palestinske folket hver dag siden 1948.

Det sier kunstner Victor Lind, som er norsk jøde.

Klassekampen

DOKTORGRADER

Evaluer de nye doktorgradene og skap et nasjonalt forskningsakademi (graduate school). Vi oversvømmes av doktorander. Få spør hva de skal brukes til (men selvsagt har de egenverdi). Ved de gamle universitetene var en doktorgrad ment å være en bred innføring i hele fag. Nå kan du ta doktorgrad på venstre nesebor.

Den store elefanten i rommet er den nasjonale illusjonen at vi er så gode i engelsk her til lands. Vi er egentlig ganske hjelpeløse. Hvor mange norske ph.d.-er leses av andre enn sensorene? Det er ofte en lidelse å høre det pomor-engelsk som norske professorer lirer av seg. La den restaurerte ex.phil. inkludere kurs i engelsk akademisk språk. Når folk tror at internasjonalisering er å skrive om Hardangerbunaden på et slags engelsk, er det grunn til å ringe med alarmklokkene. Vi gjør oss til latter med en slik oppfatning av hva inernasjonalisering er.

Bernt Hagtvet i Klassekampen

DANNELSE – ORDET SOM SKREMMER

Dannelse? Ordet skremmer opp de dypeste fordommer her til lands. Nytelsesmiddel for overklassen. Lille Marius som døde av flere byer i Belgia og latinens døde hånd. Dannet konversasjon i borgerlige hjem med pianospill under pene bilder. Men hør hva de beste universiteter ute forstår med begrepet dannelse. Det er ingen grunn til at vi skal ha lavere ambisjoner.

- Nysgjerrighet
- Presis og åpen faktainnsamling fra en rekke kilder.
- Disiplinert fantasi.
- Kombinasjon av kunnskap fra ulike områder og integrering av den i forskjellig forståelsesrammer.
- Presisjon i språk og tanke.
- Initiativ og tankekraft.
- Etisk bevissthet.
- Videre fellesskap, evnen til å se seg selv som medlem i bredere samhörigheter lokalt, nasjonalt og universelt, og fremstå offentlig med sine tanker.
- Samarbeid i team.
- Evnen til selvrefleksjon.

Bernt Hagtvet i Klassekampen

NYTT FRA LANDSKAPET

NY REKTOR VED NAMDALS FOLKEHØGSKOLE

Hanne Vilja Sagmo blir ny rektor ved Namdals folkehøgskole i Grong fra 01. september 2024. Hun overtar etter Bjørn Olav Nicolaisen, som går av med pensjon etter 27 år som rektor.

Hanne kommer fra stillingen

som prosjektleder for folkehelsekampanjen «ABC for god psykisk helse» i Trøndelag fylkeskommune, og er også kjent som leder for Norsk Revyfaglig senter på Høylandet i 15 år. Gjennom sitt arbeid, har hun jobbet mye med innovasjon, prosess- og prosjektledelse.

Hanne er utdannet lærer, og har selv gått på folkehøgskole. Hun er aktiv i det lokale teater- og revymiljøet.

Namdals folkehøgskole fyller 140 år i 2024, og er en frilynt folkehøgskole med sterk lokal forankring. Alle Namdalskommunene, samt Naumdøla Mållag, Naumdøla Ungdomslag og Namdal Høgskolelag overtok ansvaret for skolen i 1962 – og kommunene yter årlige tilskudd til skoledrifta. Hvert år tar skolen inn ca. 80 elever fra hele landet til et oppdatert og moderne skoletilbud, der de også får oppleve hele Namdalen, fra havet til grensefjella.

Namdals fhs

BLIR KOMMUNALSJEF: TORUNN LAURHAMMER SLUTTER PÅ STORD

Den siste tida har det vore mange kjensler på ein gong for Torunn Laurhammer, sidan det blei klart at ho fekk jobben som kommunalsjef for oppvekst, kultur og idrett i Bømlo kommune frå 1. august.

Laurhammer har jobba som rektor ved Stord Folkehøgskule sidan 2021 og har variert erfaring som leiar i ulike stillingar. Ho ser fram til å jobba med fagfeltet og ser det som ei utfordring å leggja til rette for gode oppvekstvilkår for barn og unge i kommunen.

– For meg, er dette ei tillitserklæring. Eg veit at det var mange sterke kandidatar til denne jobben, og det at dei meiner eg er den rette for denne jobben, gjer meg både glad og stolt.

– Det kjem til å bli vemodig å forlata arbeidsplassen som eg har blitt så glad i, seier avtroppande rektor ved Stord Folkehøgskule, Torunn Laurhammer.

Klippet fra Bømlo-nytt

ASKERLADDEN PRISEN TIL MAG LARSEN

Prisdryss til Ronnie MAG Larsen. I 2020 fikk han Asker Kulturpris, året etter Gründerprisen og nå ble han pinadø tildelt Askerladden prisen. - Det er virkelig en ære og takk til juryen og dens begrunnelse, samt veeeeeeeldig

fine ord fra ordføreren i Asker - Lene W. Conradi. Inspirerende og viktig for meg, sier Ronnie – kulturpersonlighet, bokhandler, folkehøgskolelærer, forfatter etc.

På Facebook hilses han: Gratulerer som årets Askerladd Ronnie Mag Larsen! Så vel fortjent - nå er du blant våre mest prisbelønte, med både gründerprisen, kulturprisen og nå også Nordeas Askerladdpris! Så er du også helt unik, en skaper av både verdier, glede og kultur. Oppskriften nevnte du selv, å være kvalitetsbevisst og noen ganger litt naiv.

ØK

SLUTT Å MASE PÅ DE UNGE — LA DE ELDRE TA ET PLIKTÅR

Det har kommet flere forslag om at alle 19-åringer skal ha et pliktår for Norge. De skal fylle opp ledige jobber i barnehager og i eldrepleien. Staten Norge får billig arbeidskraft på denne måten, og det er åpenbart likegyldig at våre barn og eldre skal passes av noen som overhodet ikke er motivert for jobben.

MAS, MAS, MAS

Maset om et pliktår for unge kommer på toppen av at Forsvaret trenger enda flere ungdommer i førstegangstjeneste. I tillegg maser regjeringen om at ungdom må raskt inn i utdanning, slik at de kan komme ut i jobb og dermed bli gode skattebetalere.

Som om at ikke det var nok, mases det om at unge får for få barn og at de får dem for seint. Det mases om at unge må spare opp mye penger, hvis ikke får de aldri kjøpt seg bolig. De må også ha gode karakterer i videregående skole – eller penger til å forbedre dem – for etter regjeringens forslag om nytt opptakssystem blir det slutt på å opparbeide seg poeng som en alternativ vei inn i høyere utdanning.

HVORFOR ER DET ALLTID DE UNGE SOM MÅ TRÅ TIL?

Jeg skjønner at Forsvaret foretrekker ungdommer, men jeg skjønner ikke hvorfor det akkurat er 19-åringene som skal trå til om Norge trenger flere varme og billige hender i et pliktår. 19-åringene har mer enn nok med å gjøre alle de andre tingene vi maser om. I tillegg er det viktig at 19-åringene får lov å velge selv hva de har lyst til å gjøre. At de får lov å bli dugelige mennesker gjennom egne valg.

Det er flott med 19-åringer som får demokratisk dannelse, samarbeidskompetanse og læringsglede på folkehøgskole. Det er flott med 19-åringer som reiser, opplever verden og ser større sammenhenger. Det er også flott med 19-åringer som har en jobb de har funnet selv og tjener penger for å kjøpe den leiligheten vi eldre maser om.

LA 65-ÅRINGENE TA PLIKTÅR

Dersom Norge trenger et helt årskull til å ta pliktår, mener jeg vi bør se i en helt annen retning enn til 19-åringene.

Svært mange 65-åringer er spreke, stinne av livserfaring og har tatt seg av både barn og eldre. Om man utvider pliktåret til også å gjelde innsats i frivillige organisasjoner, kan dette være et spennende trinn inn i en givende alderdom. Innsatsen trenger jo ikke å slutte når pliktåret er over.

OM ÅTTE ÅR ER DET MEG

Reagerer du negativt på mitt forslag fordi vi ikke kan be 65-åringer om at de skal jobbe gratis for Norge? Da burde du reagere like negativt på at 19-åringer skal bruke et viktig år av livet sitt på dette. Vi kan ikke foreslå noe for andre som vi ikke er villige til å gjøre selv.

Jeg er selv 57 år, og trår gjerne til om åtte år, bare så det er sagt.

Dorte Birch

VONHEIMSTEMNET 2024: KONSERT MED CAMILLA GRANLIEN

Jostein Øistad Jacobsen, leder i Vonheims venner, ønsker velkommen til årets Vonheimstemne søndag 11. august i

Gausdal. Christopher Bruun startet folkehøgskole på Sel i 1867 som senere flyttet til Gausdal hvor Vonheim ble bygget i 1875. Den historiske bygningen står der fremdeles og drives som lokalt forsamlingshus og minnesmerke av Vonheims venner – som er sterkt engasjert i å bevare dette historiske stedet for folkehøgskolebevegelsen.

Det er en konsert med Camilla Granlien som er årets hovedattraksjon.

Middelalderballadene, kjærlighetsvisene, skjemtevisene og de små båndullene forteller alle historier, store og små, med et persongalleri bestående av riddere, jomfruer, hverdagshelter og sjarmører og handlinger lagt til både nært og kjent miljø og mer eksotiske strøk.

Camilla Granlien har satt sammen en konsert hvor det blir presentert tradisjonelle viser fra den store sangskatten i Gudbrandsdalen og på Hedmarken. Her er sanger etter, blant andre, de store sang-

kildene Kristian P. Åsmundstad og Mari Holbø. I tillegg blir det tekster skrevet av lokale helter som Edvard Storm, Alf Prøysen, Tor Jonsson og Olav Aukrust.

Camilla har vunnet Landskappleiken i Vokal kl A hele tre ganger og mottatt Kongepokalen for sin sang. Hun har turnert med egne band og prosjekter, spilt musikk for folk i alle aldre og jobbet som frilans folkesanger, musiker, låtskriver og kulturformidler i 20 år.

ØK

Vonheimstemnet
Søndag 11. august 2024

11.00: Gudstjeneste i Follebu kyrkje med kyrkjekor på Vonheim

13.00: Camilla Granlien

Ballader skillingviser og blånatter fra Gudbrandsdalen og Hedmarken

Serivering av rømmegrøt og loddtal

Dans på heikarvellen med Lillehammer Spil og Dansarlag

Inngang 250 kr

Velkommen.

NOTERT

EGENTLIG GAVMILDE?

V har alle hørt om dem, filantroper som gir penger til gode formål, men jeg stiller spørsmål ved både formål og motiv for denne gavmildheten.

Har noen lagt merke til hva pengene egentlig går til? De går for det meste til det jeg vil kalle symptomer, som bekjemper fattigdom. De går aldri til det som kan endre selve systemet, slik at vi for framtida unngår mest mulig fattigdom.

Dette fordi de rike gjerne vil beholde systemet slik det er – fordi det favoriserer dem selv. De er ikke interessert i å endre noe som fratar dem goder eller utlikner ulikhet.

Henning Jon Grini i Klassekampen

DATAMASKINENE REKNAR SEG VARME

Datamaskiner er i utgangspunktet lite energikrevjande teknologi. Ein PC kan gjere avanserte rekneoperasjonar med eit minimalt straumforbruk. Men gjennom framveksten til internettet, skytjening og ein stadig rikare flora av strøymetenester har datatrafikken likevel blitt ganske energikrevjande.

Kunstig intelligens eit felt i rask veskt, krev svært mykje datakraft for å fungere. No fryktar somme at det blir datasentera som knuser håpet om å halde den globale oppvarminga under to gradar. Det hjelper lite å produsere store mengder ny stauv frå fornybare kjelder om forbruket aukar enda meir.

Dag og Tid

Arbeidslivet

DRØFTING MED TILLITSVALGT

Drøfting er et begrep brukt i lov og avtale, som gir uttrykk for en forpliktelse i forholdet mellom arbeidsgiver og arbeidstaker. Lovendringer de siste årene har ytterligere understreket arbeidsgivers forpliktelse til å gjennomføre drøfting med tillitsvalgte.

I hovedavtalens § 10-2 *Tilrettelegging for samarbeid og medinnflytelse* står det at: «Det er en felles plikt for virksomhetens ledelse, de ansatte og deres tillitsvalgte, å ta initiativ til og aktivt støtte opp om og medvirke til samarbeid. Det pekes i denne forbindelse på at det er nødvendig at virksomhetsledelsen bruker tilstrekkelig tid, ressurser og oppmerksomhet på informasjon og drøftelser.»

I folkehøgskolene er det vanligvis en samarbeidskultur, med mange ulike arenaer for informasjonsutveksling og dialog. Rektor og tillitsvalgt deltar på disse arenaene, og det at de sammen tar del i skolens liv på denne måte skaper et godt grunnlag for samarbeid. Det gir også begge sider innsikt og forståelse som de kan bruke i sine drøftinger. Vi ser imidlertid at det noen steder er en oppfatning at når «alle» har snakket sammen, så er drøftingsplikten ivaretatt. Én god grunn til at plenum ikke er egnet til det vi her mener med drøfting, er at det ofte vil være taushetsbelagt eller sensitiv informasjon som bør inngå som del av beslutningsgrunnlaget. Derfor må rektor og tillitsvalgt ha egne samarbeidsmøter.

Ved drøfting skal skolens ledelse legge frem saker av betydning for tillitsvalgt, og innhente dennes synspunkter, før det tas en beslutning. Dette innebærer derfor en mer formalisert samtale mellom rektor og tillitsvalgt, hvor man sammen søker å belyse en sak så godt som mulig, med felles mål om å finne den beste løsningen. Hovedavtalen gir de ansatte via tillitsvalgt rett til å fremføre sine argumenter så tidlig i prosessen, at de har en faktisk

mulighet til å påvirke beslutningen. Det vil også si at ingen av partene kan gå inn i drøftinger med et bundet standpunkt, men forpliktet seg til å foreta en reelle drøftinger.

Arbeidsgiver har altså ifølge lov og avtale en plikt til å gjennomføre drøftinger i saker som har betydning for arbeidstakernes forhold. Begge parter kan be om møte for å drøfte saker, men det er arbeidsgiver som har plikt til å innkalle til og lede drøftingsmøtene. Arbeidsgiver har også ansvar for å skrive referat fra møtet. Form på både innkalling og referat skal gjenspeile sakens karakter. I mindre saker avtaler man gjerne tidspunkt muntlig, og refererer skriftlig kort i etterkant. I mer alvorlige saker er det større krav både til dokumentasjon og prosess, og det er viktig at ordlyden i referatet er slik at begge parter mener at det gir et riktig bilde av innholdet i møtet. I ekstraordinære saker skal drøftingsplikten behandles etter egne regler.

Begrepene informasjon og drøfting opptrår flere steder sammen i avtaleverket, og peker da gjerne på at noen ganger starter en sak med informasjon, uten noen forventning eller rom for tilbakemelding, som så utvikler seg til en sak som skal drøftes. Det er også for å understreke at tillitsvalgte skal så tidlig som mulig ha tilgang på den informasjon de trenger for å kunne utøve sin rolle på best mulig måte. I noen tilfeller vil en drøftingssak lede frem til en forhandling, der hvor lov og avtale gir mulighet for dette, for eksempel ved inngåelse av lokal særavtale.

Målet er at samarbeid skal prege skolen, hvor medvirkning og innflytelse for ansatte sikres gjennom informasjon og drøfting.

Angelina K. Christiansen,
generalsekretær Folkehøgskoleforbundet

FOLKEHØGSKULEN SITT VAREMERKE

Eg er ikkje stor tilhengar av å nytte ord og omgrep frå bedriftstenking og næringslivsterminologien, og «varemerke» er i stor grad knytt til marknadsposisjon og konkurransevne. I mangel av eit betre ord kan dette likevel hjelpe oss å tenke i retning av: kven er vi som folkehøgskulerørslar, kva vil vi stå for, kva er våre kjerneverdier og aktivitetar og kva vil vi vise fram, til kven? Det som er tydeleg er at folkehøgskulen sitt «varemerke» i dag, ikkje skaper den kommunikasjon med våre potensielle elevar som vi ynskjer. Når våre metodar ikkje nyttar, er det ikkje rett strategi å gjere meir av det same. Folkehøgskulen må gjere opp status, gjere noko nytt, og ta stilling til kursen framover.

Vi har dei siste åra opplevd dramatiske samfunnsendringar og i tillegg lovendringar som har fått konsekvensar for skuleslaget. Nedgangen i elevtala i folkehøgskulen må truleg sjåast i lys av dette. Ei krise er ikkje nødvendigvis eit problem, det er viktig at vi ser på dette som ei mulighet. Det mest sentrale i det biletet er å arbeide med korleis vi kan skape eit fornya «varemerke» for folkehøgskulen, og korleis vi skal profilere dette.

I det arbeidet har det blitt lagt ein del premisser som vi ikkje kjem utanom. Folkehøgskulen skal vere ein samfunnsinstitusjon og eit tydeleg pedagogisk alternativ i utdanningssystemet. Vårt formål kan ikkje rokkast ved, då det er nedfelt i lovverket, - vårt arbeid skal dreie seg om å fremme allmenndanning og folkeopplysning.

Dei komande post-covid-årskulla som vi ynskjer velkomen inn i folkehøgskulen, har tapt noko sosialt, dei er uroa for økonomien, dei har ein krigssituasjon nær innpå livet og dei anar ekkoet av demokrati og ytringsfridom som forvitrar. I tillegg blir klimakrisa framstilt på ein måte som for mange fører til apati. I kombinasjon med eit uoversiktleig SoMe-landskap er dette tilsaman ein alvorleg situasjon som peikar i retning av at ein må sikre seg sjølv og gjere noko som er nyttig og seriøst.

Dei behov som kombinasjonen av samfunnsendringane og situasjonen for ungdomsgruppa fører med seg, kan folkehøgskulen gi gode svar på. Beredskap har i det siste blitt eit mykje brukt ord, hovudsakleg knytt til militær opprusting. Folkehøgskulen sitt overordna formål:

*Vi må våge å stå for det vi er,
vi må vise det fram og ha tru
på at dette har verdi*

demokratiske beredskap, er minst like viktig! Vi kan profilere at vi lærer og praktiserer levde demokrati og i tillegg arbeider for berekraft på skulane. Det er mange skular som gjer eit poeng av at ein arbeider aktivt med fellesskapet på skulen. Dette er vel verd å ta vare på og vidareutvikle, og i tillegg fokusere på fel-

lesskapet i nærmiljøet og i større globale perspektiv. Det er heller ingen andre skuleslag som tar utgangspunkt i den einskilde elev og bygg opp undervisninga med utgangspunkt i kvart einskild årskull. Når ein kombinerer dette med stor læringsglede, eit solid fagleg nivå, kunnskap om samfunn og refleksjonar rundt dei store spørsmål i livet, har vi svært god substans for eit oppdatert varemerke. Dette er danning i praksis. Vi må ha mot til å satse på det!

Skal vi lukkast framover er det sjølv sagt ein føresetnad av vi tettar gapet som vi finn i ulik grad, mellom ideal og røyndom. Vi må leve som vi lærer, halde fast på det felles overordna og verdsette spekteret av skular og verdigrunnlag. Slik situasjonen er i dag, vil dette kreve tydeleg innsats for omstilling og pedagogisk oppdatering. Dette er ei stor oppgåve både for lærarar og leiarar. Det er også ein klar føresetnad at heile folkehøgskulelandskapet står samla og kan presentere eit felles bilete av skuleslaget.

Vi må våge å stå for det vi er, vi må vise det fram og ha tru på at dette har verdi, også for unge. Og kanskje det viktigaste vi kan formidle: folkehøgskulen skaper håp for framtida.

Einar Opsvik,
leder Folkehøgskoleforbundet

“DEMOKRATIBÅTEN” PÅ ARENDALSUKA 2024

Under Arendalsuka møtast politikarar, presse, organisasjonar og publikum for å utveksle informasjon, bygge nettverk og delta på seminar og samtalar. Det meste dreier seg om demokrati og samfunn. Alle arrangement er gratis og opne for alle.

I samarbeid med NKF har FHF i fleire år deltatt med eigen stand på Arendalsuka der ein møter folk, deler ut informasjonsmaterieill og deltar på aktuelle arrangement. Det er viktig at folkehøgskulen er synleg i det politiske landskapet og i det offentlege ordskiftet. For å bidra til dette har vi har i 2024 gripe ein unik sjansje til å utvide vår aktivitet under Arendalsuka. Svært sentralt plassert innerst i Pollen i Arendal, har vi fått høve til å leige ein båt som skal nyttast til å profilere folkehøgskulen. Målsettinga er å vekke interesse og skape blest om folkehøgskulen sitt formål og arbeid, lage arrangement med høg kvalitet og bidra til god informasjon til det politiske miljøet spesielt. Det har blitt etablert ei styringsgruppe for prosjektet og i tillegg ei arbeidsgruppe som legg konkrete planar, dag for dag, med aktuelle arrangement som kan knytast til folkehøgskulen sitt arbeid. Programmet på båten følgjer elles i stor grad hovudtema under Arendalsuka. Det blir fokus på m.a. ungdomstrender, demokratibygging, pliktår, bærekraft og «folkehøgskole for alle». Det er eit mål å skape arrangement og debattar og invitere kjende politikarar og personar som har heva røysta i samfunnsdebatten.

RUSFOREBYGGENDE ARBEID I FOLKEHØGSKOLEN

For det norske samfunnet generelt, for mange folkehøgskoler og for mange elever er rus til dels en stor utfordring og for noen er stort problem. Det har lenge vært et behov for mer kunnskap og konkrete redskaper for et forebyggende arbeid på skolene. I samarbeid med KORUS Oslo og KORUS Sør har vi fått innspill og anbefalinger til hvordan folkehøgskolene kan arbeide med rusforebygging og oppfølging av elever som bruker rusmidler når de er elever på folkehøgskolen. Det har nå blitt utarbeidet et ressurshefte som skal gi folkehøgskolene forslag til verktøy og rammer for det rusforebyggende arbeidet. I heftet blir lagt vekt på at dette arbeidet skal ha et pedagogisk innsteg i samsvar med folkehøgskolenes arbeidsmåter og tenking. Samtalen og elevmedvirkning er allerede godt etablerte pedagogiske verktøy i folkehøgskolen, og dette i kombinasjon med respekt for den enkeltes integritet blir pekt på som sentralt også i det rusforebyggende arbeidet. Heftet skal være klart før sommerferien 2024.

A NORDIC DEMOCRACY SEMINAR FOR YOUNG UKRAINANS

Med generøs støtte frå Nordisk ministerråd har Nordisk folkehøgskuleråd (NFR) fått i oppdrag å arrangere demokrati-konferanse for unge ukrainarar. Denne konferansen blir halden på Nansenskolen i starten av juni 2024. Både informasjon, marknadsføring og gjennomføring av konferansen blir gjort i nært samarbeid med fleire ukrainske organisasjonar i Norden.

Behovet for kunnskap om demokrati, velferdsstat og yringsfri-dom, og korleis ein kan arbeide for endringar i sitt eige land er høgt på agendaen. I tillegg vil ein arbeide for å bygge nettverk mellom organisasjonar og personar som oppheld seg i Norden og som ynskjer å arbeide for ei meir demokratisk Ukraina på sikt. I god folkehøgskuleånd blir det lagt opp til morgonsamlingar, samtalar og mange work-shops med ulike tema, supplert med forelesingar om det norske demokratiet og det norske utdanningssystemet, - alt i nært samarbeid med inviterte organisasjonar og samarbeidspartnarar. NFR følgjer opp konferansen ved å skape kontakt og samarbeid mellom nordiske folkehøgskular og ukrainske skular/tiltak i Ukraina. Det blir også arbeidd med ei oppfølgande samling på eit seinare tidspunkt.

STYRET I FHF 2023 - 2025

Dette er styret i Folkehøgskoleforbundet - valt på landsmøtet i Sogndal juni 2023.

Frå Venstre:

- Mariann Aaland, styremedlem. Mariann er rektor på Buskerud fhs., og har vore med i styret sidan 2021.
- Frida Isungset, varamedlem. Frida er tilsett som lærar på Sogndal fhs. og vart valt inn som vara frå 2021.
- Line Cecilie Tirslaug, styremedlem. Line er tilsett som kontorleiar på Torshus fhs. Line kom inn i styret som varamedlem i 2015, og som styremedlem frå 2023.
- Kjetil Hallre, varamedlem. Kjetil arbeider som lærar på Ringerike fhs. Han har vore vara i styret frå 2021.
- Marianne Amundsen, styremedlem. Marianne har vore tilsett som lærar på Agder fhs. sidan 2001, og vore med i styret frå 2019.
- Einar Opsvik, leiar av Folkehøgskoleforbundet frå 2021. Varamedlem i styret i perioden 2019 – 2021. Einar er tilsett på Møre fhs.
- Aina Nesse, varamedlem. Aina er tilsett på Voss fhs., som kokk. Ho vart valt inn som varamedlem frå 2023.
- Ronnie MAG Larsen, styremedlem og nestleiar. Ronnie er lærar på Follo fhs., og har vore medlem i styret frå 2017.

Kontaktinformasjon med mailadresser finn du på <https://www.frilyntfolkehogskole.no/fhf/organisasjonen/styret/>

ÅRETS LØNNSOPPGJØR

I år er det et hovedoppgjør, det vil si at det skal forhandles om både lønn og arbeidsbetingelser. I skrivende stund er det enighet i lønnsoppgjøret med KS, med en ramme på 5,2 prosent. Siden prisveksten er anslått til 4,1 prosent i 2024, vil det si at skoleansatte er sikret reallønnsvekst i år. De kommunale og fylkeskommunale folkehøgskolene kan iverksette resultatet når oppgjøret er godkjent av alle, mens skolene som tilhører Virke må vente. Forhandlingsdatoer på Virke-området er satt til 17. – 19. juni. Oppgjøret skal korrespondere med resultatet i KS, det vil si at det i all hovedsak skal være likt.

Angelina Christiansen og Einar Opsvik,

KALENDER

05. – 08. aug.	Folkehøgskoleuka 2024, SKAP kreativ folkehøgskole, Mandal
12. – 16. aug.	Arendalsuka 2024, Arendal
09. – 10. sept.	Informasjonskonferansen, Scandic Oslo Airport, Gardermoen
15. – 16. okt.	Forkurs for nye tillitsvalgte Sanner hotell, Gran
16. – 18. okt.	Tillitsvalgtkonferansen, Sanner hotell, Gran
04. – 11. nov.	Lederforum, Best Western Plus Oslo Airport, Gardermoen
Uke 3 2025	Rektormøtet

Følg med på kalender på www.frilyntfolkehøgskole.no for oppdateringer/mer informasjon, påmelding og nye arrangement.

NOTERT

THOMAS HYLLEND ERIKSEN

Hyllend Eriksen ønsker ikke å generalisere eller eksotifisere folk, men forteller hvordan han på reiser i Afrika ofte opplevde en helt annen glede enn han ser i rike Norge.

Midt i fattigdommen opplevde han ektefølt begeistring.

– Det skulle ikke mer enn kanskje et kyllinglår eller en halv pils før de følte at dagen hadde vært vellykket. Den livsgleden og gleden i øyeblikket var veldig framtrepende.

Knapphet er en av de sju meningene Hylland Eriksen skriver om i boka. Ikke knapphet som en mening i seg selv nødvendigvis, men at man klarer å sette pris på det man har.

Samtidig som den materielle rikdommen har økt i Norge, har matkøene blitt lengre. Midt oppi de økende forskjellene befinner det seg stadig større behov for selvrealisering. Det er et stort problem, mener han.

Fra Vi over 60

BØR OPPMUNTRES TIL Å REFLEKTERE OVER LIVET

«Studien viser ifølge forskerne at transcendent tenkning er viktig for identitets- og personlighetsutvikling i en modningsprosess. Dette bør skolen ta lærdom av. Det er ikke nok å lære ungdommene fakta, informasjonsbehandling og andre målrettede evner. De bør også oppmuntres til å reflektere over livet, sette ting i perspektiv. Først da kan de modnes, bli voksne.»

Bjørn Vassnes i Klassekampen

MEDLEMS- FORDELER KORT FORTALT:

Engasjement i lønns- og arbeidsforhold:

Folkehøgskoleforbundet gir sine medlemmer mulighet til engasjement og innsats for å bedre egne og arbeidskollegers lønns- og arbeidsforhold.

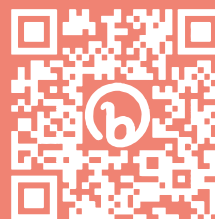
Kurstilbud i Folkehøgskoleforbundet:

Folkehøgskoleforbundet tilbyr medlemmer og tillitsvalgte gratis kurs og skolering i tariff – og forhandlingskunnskap, arbeidsrett og tillitsvalgtarbeid.

Forsikringsordninger: Folkehøgskoleforbundet tilbyr medlemmene gunstige forsikringsordninger i samarbeid med Utdanningsforbundet og Tryg Forsikring.

Fortløpende informasjon: Som medlem i Folkehøgskoleforbundet får du fortløpende informasjon om tariffsaker og andre forhold som berører din arbeidssituasjon. Dette skjer gjennom tillitsmannsapparatet, elektronisk nyhetsbrev, Folkehøgskoleforbundets hjemmesider og medlemsbladet «Folkehøgskolen».

Utvalg for alle: Folkehøgskoleforbundet har etablert utvalg for lærere, utvalg for praktisk personale og et skoleutviklingsutvalg. For rektorene er det etablert et eget landsdekkende lokallag.

Vil du vite mer:

frilyntfolkehøgskole.no/fhf/medlem/

VELKOMMEN TIL

FOLKEHØGSKOLEUKA 2024

Det har blitt en tradisjon at vi kombinerer våre mangeårige kurs for nye i folkehøgskolen med spennende og aktuelle kurs for deg som har vært i skoleslaget en stund. Ved at vi legger opp til en rekke kurs i andre uken av august sørger vi for at flere kan møtes på tvers av fag, stilling og geografi. Folkehøgskoleuka har blitt et høydepunkt for mange, også for oss som arrangerer.

Gjennom foredrag, kurs, samtaler, felles måltider, morgensamlinger, festligheter, kino, nye bekjenskaper og mere til, skal vi sørge for inspirasjon og faglig påfyll som en kickstart på nytt skoleår. Vi har som alltid en svært kompetent gjeng som i år skal lede våre kurs. I år har vi også besøk fra vårt naboland Danmark. Det er stas å kunne samarbeide på tvers av de nordiske landene.

ÅRETS KURS:

- Kurs for nye lærere
- Kurs for nye skoleledere
- Markedsføringskurs
- Fermentering og surdeigsbakst
- Mellom solskinn og ruskevær
- Seksuell Dannelse
- Trygg i eget uttrykk
- Kreativ Mix
- Dannelse og reise

I år som i fjor arrangeres Folkehøgskoleuka på SKAP Kreativ Folkehøgskole i vakre Mandal. Vi har bestilt sol og skyhøy bade-temperatur! Vi bestilte det samme i fjor, men fikk mildt sagt ikke ønsket oppfylt. Bedre lykke denne gang! Skolen har en fantastisk stab som gleder seg til å ta oss imot. Alle våre kurs varer i to dager, med unntak av kurs for nye lærere, som varer i fire dager. Mange får derfor mulighet til å delta på to kurs.

Vi takker Skoleutviklingsutvalget for gode innspill, tanker og ideer. Så, hvilket kurs skal du velge? Kanskje dette er året hvor du melder deg på et kurs hvor du kan lære noe helt nytt, og ikke minst møte nye spennende mennesker? De aller fleste kursene er åpne for absolutt alle yrkesgrupper. Ta sjansen da vel!

For å kunne gjennomføre et så stort og omfattende arrangement trenger vi deltakere. En vennlig påminnelse om å benytte muligheten til å delta.

Velkommen!

Espen Bråten Kristoffersen,
rådgiver for pedagogisk utvikling FHF

BESØK HJEMMESIDEN VÅR FOR
PÅMELDING OG MER INFORMASJON,
ELLER SCANN QR KODEN!

NYTT FRA IF

GIR KAMP FOR TILLEGGSPØENG OSS FLERE SØKERE?

Søker- og elevtallene for april var vesentlig bedre enn for de andre månedene tidligere i år. April var også måneden der det kom forslag om at våre elever ikke lenger skulle få to tilleggspøeng for å gjennomføre et år på folkehøgskole.

Denne nyheten ble møtt av mange leserinnlegg og nyhetsoppdrag på initiativ fra rektorer og andre folkehøgskolefolk. Folkehøgskolens verdi som demokratibygger og folkehøgskolens betydning for distriktene ble trukket fram, i tillegg til at folkehøgskolene gjør den enkelte eleven bedre skikket som student på universiteter og høyskoler.

Det kan se ut til at disse utspillene har hatt en positiv virkning på søker-tallene. Riktignok forbigående, men lenge nok til at den kan gi grunnlag for optimisme. Det er all mulig grunn til å fortsett jobbe for å sette folkehøgskolene på dagsorden. Det er altfor mange – unge som gamle – som ikke kjenner til folkehøgskolens betydning for Norge.

MULIGHETENE VÅRE FRAMOVER

Vi må snakke folkehøgskolene opp og det er tøft når man står i en hard motbakke. Men folkehøgskolene har vært, er og skal forbli viktige for Norge og for den enkelte vi møter. Her illustrert ved denne anonyme kommentaren sendt inn til Instagramkontoen @norskehommeligheter

ELDRE ELEVER

Vi ser at flere angrer på at de ikke søkte folkehøgskole rett etter videregående skole. Vi har et enormt potensial blant folk langt opp i 20-årene – og kanskje enda eldre.

Om dagens ungdommer først kan gå av med pensjon når de er 75 år så burde det være både rom og behov for et år der man gjør noe annet. Enten før man begynner å jobbe eller som et avbrekk i et langt arbeidsliv.

LÆRING, IKKE BARE MÅLING

I kjølvannet av debatten rundt juks med både masteroppgaver, prøver og eksamen så har flere påpekt at vi må skifte fokus fra måling til læring. Det er jo læringen som er det sentrale, ikke papiret du står med i hånden (med eller uten juks).

Der har folkehøgskolene en sentral rolle. Vi driver jo utelukkende med læring uten prøver. Hos oss er det ingen som jukser. **På folkehøgskolene står læringsleden i sentrum. Det kan vi gjerne rope vesentlig høyere om.**

GODKJENNING AV FOLKEHØGSKOLE SOM EN DEL AV UNIVERSITETS- OG HØGSKOLEUTDANNING

Rett før påske ble Universitets- og høyskoleloven justert og det ble presisert at læring fra folkehøgskoler kan godkjennes som en del av en universitets- eller høyskoleutdanning. Det betyr at om en elev for eksempel har gått på en spillutviklingslinje og lært en programvare og en metodikk, så kan denne eleven slippe å måtte lære akkurat den samme programvaren og metodikken igjen om vedkommende begynner å studere spillutvikling på et universitet eller en høyskole.

Det betyr **ikke** at folkehøgskolene skal tilpasse seg universitetene og høyskolene verken på innhold eller læringsmetoder. Og det betyr **absolutt ikke** at folkehøgskolene skal ha prøver og eksamen.

Dette er en annerkjennelse av læringen som skjer på folkehøgskolene og denne annerkjennelsen er positiv. Dette kan vi være stolte over utad. Det er også en hjelp til de av våre elever som velger å studere videre innen noe de allerede har lært på folkehøgskolene. Nå slipper de å kjede seg når de begynner å studere, men kan hoppe over de delene de allerede har lært.

TV-SERIE

Hele dette skoleåret har Pasvik folkehøgskole vært verter for et TV-team som skal lage en serie der de har fulgt elevene på skolen. Foreløpige tilbakemeldinger tilsier at denne TV-serien – som skal sendes på en av de kommersielle kanalene – holder høy kvalitet.

DEMOKRATIBÅTEN PÅ ARENDALSUKA

I august skal vi markere viktigheten av folkehøgskolene for demokratiet vårt gjennom debatter og foredrag på en egen båt, Demokratibåten, under Arendalsuka. Der skal politikere og annet godtfolk få debattere ytringsfrihet, demokrati og utdanningspolitikk, alt sammen under folkehøgskolens faner.

NORGESFERIE I SOMMER?

Skal du på ferie i Norge i sommer? Da har du muligheten til å bo på folkehøgskoler over det meste av landet. Svært mange folkehøgskoler slår opp dørene for sommerhotell eller hostel.

Dorte Birch,

daglig leder Informasjonskontoret for folkehøgskolen

TAKK FOR MEG!

Etter 1,5 år som rådgiver i Folkehøgskolerådet, går veien min nå videre. Det blir utrolig trist å forlate en jobb som har gitt meg mye, men jeg ser også frem til nye og spennende muligheter.

Min siste arbeidsdag er 31. mai. Men før dere rekker å savne meg, vil en ny, dyktig rådgiver være ansatt i mitt sted. Den nye rådgiveren blir ansatt i 50 prosent stilling, og tar over ledelsen av Internasjonalt utvalg.

Internasjonalt utvalg har det siste året staket ut en spennende retning, med et fornyet fokus på aktivt medborgerskap og engasjement – både i forhold til demokrati og bærekraft. Vi har både deltatt på og laget spennende arrangement, og funnet nye, inspirerende samarbeidspartnere som vi ser frem til et godt samarbeid med. Det neste året vil Internasjonalt utvalgs mandat i større grad konkretiseres, slik at utvalget kan fortsette å inspirere og tilby relevant innhold.

Internasjonalt utvalg har en spennende tid foran seg, og jeg gleder meg til å følge arbeidet fra sidelinjen.

God sommer!

Hilsener fra Katinka Grane.

Eksklusiv mulighet til alle
lesere av Folkehøgskolen

HVER TIENDE BOK PÅ KJØPET!

Send din bestilling til fhf@folkehogskole.no

(Tilbudet gjelder kun ut 2024. Merk e-posten med "tilbud")

459,-

BESVARELSEN STÅR TIL STRYK

Regjeringens mandat for et nytt system for opptak til høyere utdanning var å gi alle ungdommer like muligheter. Det får de ikke.

MANDAT

Ifølge mandatet fra 23. april 2021 skulle Opptaksutvalget komme med forslag til et nytt system for opptak til høyere utdanning som skulle nå følgende mål:

- Studentene skal oppnå best mulig læringsresultater og personlig utvikling
- Alle skal ha like muligheter til å ta høyere utdanning
- Valg av utdanning skal styres av evner og ønsker, ikke sosial bakgrunn
- Høyere utdanning skal bli mer tilgjengelig
- Mer bevisst hvilke internasjonale gradsstudenter en ønsker å tiltrekke seg

I tillegg burde de ha lagt til at systemet burde føre til:

- Et reelt rettferdig system
- Flere motiverte studenter
- Flere studieklare studenter
- Flere studenter som fullfører utdanningen de begynner på
- Flere studenter som unngår feilvalg
- Rettferdighet for de som ikke blir valgt til å avtjene førstegangstjeneste eller har realfag

Vi ble overrasket da forslaget fra Opptaksutvalget kom. Utvalget foreslo å fjerne alle tilleggspoeng og muligheten til å ta opp fag fra videregående. Men, etter å ha tenkt igjennom forslaget fant vi ut at folkehøgskolene kan leve med det, men at det måtte

være noe åpning for å ta opp fag fra videregående skole. Dersom regjeringen hadde fulgt forslaget fra Opptaksutvalget ville alle stilt likt og å velge et år på folkehøgskole eller i forsvaret eller å gjøre noe annet ville ikke forfordle noen ved opptak. Men – vi lever i ei urolig tid. Det gjør at sikkerhet og beredskap får svært stort fokus. Det er vel og bra, men i iveren etter å rydde opp i regelverket i en tid med krig i Europa, er det viktig å ikke miste av syne bredden av ungdommene våre. Har du en skade, allergi eller annet som Forsvaret mener at gjør deg tjenesteudyktig, så får du ikke anledning til å avtjene verneplikt om du vil aldri så mye. Da blir en automatisk stående bak i køen ved opptak til høyere utdanning.

Vi har grunn til å tro at resultatet blir som regjeringen har foreslått. Dette etter samtaler med de ulike partiene på Stortinget. Regjeringen vil antakelig få flertall for sitt forslag. Dette til tross for en flott mobilisering i media av flere rektorer og styreledere rundt om i landet. Vi håper at alle rektorer og andre folkehøgskoleforkjempere har snakket med de de kjenner av lokale politikere om denne saken og pekt på forskjellsbehandlingen av ungdommene våre. Dersom Stortinget mener at de får mer motiverte og studieforbredte studenter av at de unge gjennomfører førstegangstjenesten så er det bra at de får tilleggspoeng, men påpek gjerne at også folkehøgskolene gir høyere utdanning mer studieforbredte studenter. Studieklare ungdommer må være det viktigste for universitetene og høyskolene slik at de som starter høyere utdanning også gjennomfører.

Uansett resultat mener vi at forslaget fra regjeringen om nytt system for opptak til høyere utdanning strider mot mandatet de selv har gitt seg – at alle skal ha like muligheter. Det får de ikke. Besvarelsen står til stryk.

Anne Tingelstad Wøien,
daglig leder i Folkehøgskolerådet

STØTTEANNONSER TIL FOLKEHØGSKOLEN

AGDER FOLKEHØGSKOLE

4640 Søgne
Tlf.: 38 16 82 00
Rektor: Reidar Nilsen
www.agder.fhs.no

BUSKERUD FOLKEHØGSKOLE

3322 Darbu
Tlf.: 31 90 96 90
Rektor: Mariann Aaland
www.buskerud.fhs.no

BØMLO FOLKEHØGSKULE

5437 Finnås
Tlf.: 53 42 56 50
Rektor: Magne Grøneng Flokenes
www.bomlo.fhs.no

ELVERUM FOLKEHØGSKULE

2408 Elverum
Tlf.: 62 43 52 00
Rektor: Per Egil Andersen
www.elverumfhs.no

EVJE FOLKEHØGSKOLE

4735 Evje
Tlf.: 37 88 60 05
Rektor: Steinar Bruun
www.evjefhs.no

FANA FOLKEHØGSKULE

5259 Hjeltestad-Bergen
Tlf.: 55 52 63 60
Rektor: Tore Haltli
www.fanafhs.no

FJORDANE FOLKEHØGSKULE

Boks 130, 6771 Nordfjordeid
Tlf.: 57 88 98 80
Rektor: Silvia van Hesik Førde
www.fjordane.fhs.no

FOLLO FOLKEHØGSKOLE

1540 Vestby
Tlf.: 64 98 30 50
Rektor: Anja Helene Stidahl
www.follo.fhs.no

FOSEN FOLKEHØGSKOLE

7100 Rissa
Tlf.: 73 85 85 85
Rektor: Arnhild Finne
www.fosen.fhs.no

HADELAND FOLKEHØGSKULE

2760 Brandbu
Tlf.: 61 33 96 00
Rektor: Arne Ruste
www.hafos.no

HALLINGDAL FOLKEHØGSKULE

3550 Gol
Tlf.: 32 07 96 70
Konstituert rektor: Nina Hafnor
www.hallingdal.fhs.no

HARDANGER FOLKEHØGSKULE

5781 Lofthus
Tlf.: 53 67 14 00
Rektor: Trond Instebø
www.hardanger.fhs.no

HARSTAD FOLKEHØGSKOLE

9404 Harstad
Tlf.: 77 04 00 77
Rektor: Harald Markussen
www.trondarnes.fhs.no

IDRETTSSKOLEN

– NUMEDAL FOLKEHØGSKOLE
3626 Rollag
Tlf.: 31 02 38 00
Rektor: Per Ketil Berg
www.idrettsskolen.com

JÆREN FOLKEHØGSKULE

4352 Kleppe
Tlf.: 51 78 51 00
Rektor: Monica Cecilie Høien
www.jarenfhs.no

KARMØY FOLKEHØGSKULE

4291 Kopervik
Tlf.: 52 84 61 60
Rektor: Jarle Nilssen
www.karmoy.fhs.no

LOFOTEN FOLKEHØGSKOLE

8310 Kabelvåg
Tlf.: 76 06 98 80
Rektor: Lisa Blom
www.lofoten.fhs.no

MANGER FOLKEHØGSKULE

5936 Manger
Tlf.: 56 34 80 70
Rektor: Viggo Bjørge
www.manger.fhs.no

MØRE FOLKEHØGSKULE

6151 Ørsta
Tlf.: 70 04 19 99
Rektor: Rune Hovde
www.more.fhs.no

NAMDALS FOLKEHØGSKOLE

7870 Grong
Tlf.: 74 33 20 00
Rektor: Bjørn Olav Nicolaisen
www.namdals.fhs.no

NANSENSKOLEN

2609 Lillehammer
Tlf.: 61 26 54 00
Rektor: Signe Therese Strøm
www.nansenskolen.no

NESTOR MELSOMVIK

3159 Melsomvik
Tlf.: 33 33 55 00
Rektor: Terning Dahl-Hansen
www.nestorutvikling.no

NORDISKA FOLKEHØGSKOLAN

Box 683-SE-442 31 Kungälv, Sverige
Tlf.: 00 46 303 20 62 00 vx
Rektor: Jonatan Rask
www.nordiska.fhsk.se

NORDMØRE FOLKEHØGSKULE

6650 Surnadal
Tlf.: 71 65 89 00
Rektor: Kristian Lund Silseth
www.nordmore.fhs.no

NORD-NORSK PENSJONISTSKOLE

8920 Sømna
Tlf.: 75 02 92 80
Rektor: Geir Nydahl
www.nordnorsk-pensjonistskole.no

PASVIK FOLKEHØGSKOLE

9925 Svanvik
Tlf.: 78 99 50 92
Rektor: Ketil Foss
www.pasvik.fhs.no

PEDER MORSET FOLKEHØGSKOLE

7584 Selbustrand
Tlf.: 73 81 20 00
Rektor: Arild Moen
www.pedermorset.no

RINGEBU FOLKEHØGSKULE

2630 Ringebru
Tlf.: 61 28 43 60
Rektor: Rolf Joar Stokke
www.ringebu.fhs.no

RINGERIKE FOLKEHØGSKOLE

3510 Hønefoss
Tlf.: 32 17 99 00
Rektor: Morten Eikenes
www.ringerike.fhs.no

ROMERIKE FOLKEHØGSKOLE

2050 Jessheim
Tlf.: 63 97 09 10
Rektor: Haldis Brubæk
www.romerike.fhs.no

SANDEFJORD FOLKEHØGSKOLE

3232 Sandefjord
Tlf.: 33 42 17 90
Rektor: Fredrik Møller-Hansen
www.skiringsdal.fhs.no

SELJORD FOLKEHØGSKULE

3840 Seljord
Tlf.: 35 05 80 40
Rektor: Kristine Rønning
www.seljord.fhs.no

SETESDAL FOLKEHØGSKULE

4747 Valle
Tlf.: 924 23 106
Rektor: Marita Alverhøy
www.setesdal.fhs.no

SKAP KREATIV FOLKEHØGSKOLE

Neseveien 1
4514 Mandal
Rektor: Hanne Christine Seyffarth-Fuglestveit
www.skapmandal.no

SKJEBERG FOLKEHØGSKOLE

1747 Skjeberg
Tlf.: 69 11 75 60
Rektor: Lene Dyrkorn
www.skjeberg.fhs.no

SKOGN FOLKEHØGSKULE

7620 Skogn
Tlf.: 74 08 57 20
Rektor: Lars Waade
www.skogn.fhs.no

SOGNDAL FOLKEHØGSKULE

6856 Sogndal
Tlf.: 57 62 75 75
Rektor: Ole Karsten Birkeland
www.sogndal.fhs.no

SOLBAKKEN FOLKEHØGSKOLE

2100 Skarnes
Tlf.: 62 96 70 70
Rektor: Siri Thorson
www.solbakken.fhs.no

STAVANGER URBAN FOLKEHØGSKOLE STUF

4014 Stavanger
Tlf.: 93 08 62 77
Rektor: Geir Bakken
www.stufskole.no

STORD FOLKEHØGSKULE

5411 Stord
Tlf.: 40 40 17 53
Rektor: Torunn Laurhammer
www.stordfhs.no

SUND FOLKEHØGSKOLE

7670 Inderøy
Tlf.: 53 47 01 10
Rektor: Eirik Stensland
www.sundfhs.no

SUNNHORDLAND FOLKEHØGSKULE

5455 Halsnøy Kloster
Tlf.: 53 47 01 10
Rektor: Bente Sjø
www.sunnfolk.no

TONEHEIM FOLKEHØGSKOLE

2322 Ridabu
Tlf.: 62 54 05 00
Rektor: Elin Evenrud
www.toneheim.no

TORSBUS FOLKEHØGSKULE

7320 Fannrem
Tlf.: 72 47 98 50
Rektor: Torjell Solem
www.torshus.com

TOTEN FOLKEHØGSKOLE

2850 Lena
Tlf.: 61 14 27 00
Rektor: Live Hokstad
www.toten.fhs.no

TRØNDERTUN FOLKEHØGSKULE

7227 Gimse
Tlf.: 72 85 39 50
Rektor: Tormod Gjersvold
www.trondertun.no

VEFSN FOLKEHØGSKOLE

8665 Mosjøen
Tlf.: 75 17 24 11
Rektor: Mette Haustreis
www.vefsnfolkehogskole.no

VOSS FOLKEHØGSKULE

5704 Voss
Tlf.: 56 52 90 40
Rektor: Siren Øyan Kulbeck
www.voss.fhs.no

ØYREKKA FOLKEHØGSKOLE

7284 Mausund
Tlf.: 48 94 09 00
Rektor: Nina Iversen
www.oyrekka.fhs.no

ÅL FOLKEHØGSKOLE OG KURSSENTER FOR DØVE

3570 Ål
Tlf.: 32 08 26 00 – TekstTlf.: 32 08 26 01
Rektor: Ann-Kristin Malmquist
www.al.fhs.no

ÅSANE FOLKEHØGSKOLE

5109 Hylkje
Tlf.: 55 39 51 90
Rektor: Lena Andresen
www.aasane.fhs.no

TEKST- OG DIKTSTAFETTEN:

Lærer i *Humor og Scene* ved Ringerike folkehøgskole, Marie Risan, ble utfordret av Terje Halsvik, lærer *Skuespill for scene og film* - Danvik folkehøgskole.

Forleden dag

Forleden dag
flyttet Galdhøpiggen på seg
nesten to centimeter
Det var er tiltak den hadde gruet seg for
en million år
Minst

Inger Hagerup

Utvikling skjer, det er ikke alltid vi får det med oss, men det skjer.
Sakte, men sikkert.

I tillegg er det godt å se at selveste Galdhøpiggen gruer seg til
forandring.

Marie sender stafettpinnen videre til Anne Grete Grimseth Mo,
internatleder Jæren folkehøgskule.